

Stenogrammid

X Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 22.03.2004, 15:00

Toimetatud

Eelnõude ja arupärimiste üleandmine

1. Teated

2. Päevakorra kinnitamine

3. Arupärimine põllumajanduspoliitika kohta (looduskahjude hüvitamine)

4. Arupärimine elektroonilise hääletamise vastavusest põhiseadusele ja seadustele

5. Arupärimine mittetulundusühingute juhtorganitesse kuuluvate kõrgete riigiametnike tasustamise kohta

6. Arupärimine elektrituru ja energeetika arengu kohta (elektrituru avanemine ning sellega kaasnev elektri hinna tõus)

7. Arupärimine Lääne-Eesti saarte praamiühendusele korraldatud riigihankekonkursi kohta

8. Arupärimine korteriühistute olukorra kohta

9. Vaba mikrofon

15:00 Eelnõude ja arupärimiste üleandmine

15:00 Esimees E. Ergma

Tere päevast, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku üheksanda töönädala esmaspäevast istungit. Kas Vabariigi Valitsuse esindaja või Riigikogu liikmed soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi? Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja Ülle Aaskivi!

15:00 Ü. Aaskivi

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks eelnõu. Esimene nendest on Riigikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse üleriigiliste valimisnimekirjade kaotamiseks ja valimiskulude piiramiseks eelnõu. Ettekandja on justiitsminister Ken-Marti Vaher. Teine täna valitsuse algatatav eelnõu on elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu. Ettekandja on majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atonen.

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Andres Lipstok!

15:00 A. Lipstok

Lugupeetud esimees! Austatud kolleegid! Rahanduskomisjoni nimel annan üle hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu koosseisu muutmist käsitleva otsuse eelnõu. Selles nõukogus oli Haridus- ja Teadusministeeriumi ekskantsler Peep Ratas ning teadus- ja haridusminister on pöördunud meie poole palvega Peep Ratas tagasi kutsuda ja määrata nõukogu uueks liikmeks Jaan Kallas.

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

15:00 T. Lukas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Isamaaliidu fraktsiooni nimel annan üle kaks arupärimist. Üks on peaminister Juhan Partsile, teine on riigikontrolör Mihkel Oviirile. Arupärimiste sisuks on riigi

viljareservi vargus Rakvere Viljasalvest. Mõistagi huvitavad meid järeldused, mida nii peaminister kui ka riigikontrolör nüüdseks teadaolevatest ja võib-olla vastamise hetkel veel rohkem teadaolevatest asjaoludest on teinud. Aga rohkem kui hetkejäreldused huvitavad meid, milliseid järeldusi tehakse tuleviku jaoks, nii selles osas, kes niisugustel puhkudel vastutab, kui ka selles osas, millised peaksid olema tingimused nende ettevõtete jaoks, kes saavad õiguse riigireservi hoidmiseks. Nii et need on tulevikku vaatavad arupärimised.

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh! Riigikogu juhatuse nimel olen vastu võtnud kolm seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Riigikogu juhatuse otsustab eelnõude menetlusse võtmise vastavalt kodukorraseadusele. Kui arupärimised on esitatud kooskõlas Riigikogu kodukorra seadusega, siis edastan need otsekohe adressaatidele.

1. 15:00 Teated

15:00 Esimees E. Ergma

Riigikogu juhatuse on võtnud menetlusse järgmised eelnõud: Vabariigi Valitsuse k.a 17. märtsil algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahelise investeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingu protokoll ja selle tõlgendavate nootide ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon, ja Vabariigi Valitsuse k.a 17. märtsil algatatud lepingu Eesti Vabariigi valitsuse ning Taani valitsuse ja Fääri saarte kohaliku omavalitsuse vahelise vabakaubanduslepingu lõpetamise kohta ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on väliskomisjon. Riigikogu juhatuse kinnitas k.a 18. märtsil Euroopa Liidu asjade komisjoni esimeheks kolleeg Rein Langi ja aseesimeheks kolleeg Liina Tõnissoni. Kolmapäeval, k.a 24. märtsil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: kultuuriminister Urmas Paet, majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atonen ning minister Jaan Õunapuu. Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli! Hetkel on kohal 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

2. 15:00 Päevakorra kinnitamine

15:00 Esimees E. Ergma

Head kolleegid! Läheme üle päevakorra kinnitamisele. Palun tähelepanu! Kui eelnõu 258 teine lugemine, mis on planeeritud teisipäeval esimeseks päevakorrapunktiks, lõpetatakse 23. märtsil, siis toimub eelnõu kolmas lugemine kolmapäeval, 24. märtsil. Seda taotleb juhtivkomisjon. Kui Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse teine lugemine, mis on planeeritud teisipäeval teiseks päevakorrapunktiks, lõpetatakse, siis nimetatud seaduse kolmas lugemine toimub kolmapäeval, 24. märtsil. Põhiseaduskomisjon palub jätta üheksanda töönädala päevakorrast välja Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 245 esimese lugemise, mis on planeeritud teisipäeval, 23. märtsil üheksandaks päevakorrapunktiks. Head kolleegid, läheme päevakorra kinnitamise juurde. Palun, Peeter Kreitzberg!

15:00 P. Kreitzberg

Lugupeetud esimees! Algatajate nimel on mul palve tõsta teisipäevane kolmas päevakorrapunkt (eelnõu 179 teine lugemine) esimeseks päevakorrapunktiks.

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh! Kas fraktsioonid on sellega nõus? Palun, kolleeg Peep Aru!

15:00 P. Aru

Reformierakonna fraktsioon tahaks põhjendusi teada ja üldiselt ei ole nõus.

15:00 Esimees E. Ergma

Sellisel juhul paneme selle hääletusele. Head kolleegid, algatajate ettepanek oli arutada teisipäeval, 23. märtsil esimese päevakorrapunktina eelnõu 179. Panen selle hääletusele. Palun võtta seisukoht ja hääletada![Hääletustulemused](#) Ettepaneku poolt hääletas 26 Riigikogu liiget, vastu oli 47, erapooletuid oli 1. Ettepanek ei leidnud toetust. Rohkem ettepanekuid ei ole. Panen nüüd päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun võtta seisukoht ja hääletada![Hääletustulemused](#) Poolt hääletas 71 Riigikogu liiget, vastu oli 1, erapooletuid oli 1. Pävakord on kinnitatud.

3. 15:00 Arupärimine põllumajanduspoliitika kohta (looduskahjude hüvitamine)

15:00 Esimees E. Ergma

Alustame nüüd arupärimistele vastamist. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Jaanus Marrandi, Toivo Tootseni, Sven Mikseri, Toomas Vareki ja Harri Õunapuu k.a 29. jaanuaril esitatud arupärimine põllumajanduspoliitika kohta. Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

15:00 J. Marrandi

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Käesolev arupärimine on esitatud, saamaks teada valitsuse seisukohta looduskahjude hüvitamise küsimuses. On selge, et valitsuse tegevusest ja otsustest tuleneva tavapärase teavitusprotsessi käigus ei ole õnnestunud ei põllumajandustootjatel ega arupärijatel saada üheselt arusaadavat teavet valitsuse seisukohtade kohta looduskahjude hüvitamisel. Kuigi valitsusjuht on lubanud pidada rahvaga aktiivset kahekõnet, ei ole selles küsimuses valitsuse arusaadavat seisukohta juba rohkem kui poole aasta vältel selgunud. Õieti on olukord, kus valitsus ega valitsusliit ei suuda ühest seisukohta omada ega välja öelda ja lükkab otsuseid edasi, juba murettekitavalt korduv. Loetlegem: haldusreform, Euroopa Parlamendi valimise seadus, põhiseaduse ja hariduse ümberkorraldamise jne küsimused. Siia lisame ka looduskahjude hüvitamise. Tuletagem meelde asjade käiku. 2003. aasta vegetatsiooniperiood oli Eesti põllumeestele äärmiselt keerukas. Paljudes piirkondades võimendus 2002. aasta põud veelgi, samal ajal oli Ida-Virumaal tegemist liigsademetega. Hinnates tekkinud olukorda ning põllumajandustootjate ja erialaorganisatsioonide pöördumisi, moodustati Põllumajandusministeeriumis looduskahjude hindamiseks komisjon. Komisjon kogus kokku andmed nii tegelike kahjude kohta eri tootjatelt kui kasutas ka agrometeoroloogide ja ekspertide hinnanguid. Pärast liitumist Maailma Kaubandusorganisatsiooniga on Eestil õigus maksta põllumajandustootjatele looduskahjuhüvitist nende kahjude osas, mis ületavad 30% kolme aasta keskmisest toodangust. Looduskahjude hindamise komisjoni arvamusel ulatus niisuguse kahju kogusumma 46 miljoni kroonini. Täpselt sellest punktist algavad ka segadused, kuigi loogiliselt võttes peaks ju olema käes poliitilise otsustamise koht. Ilmselt on arusaadav, et seoses komisjoni tegevuse lõpparuande valmimisega ja riigieelarve menetlemisega Riigikogus tekkis sadadel põllumeestel õigustatud ootus saada valitsuselt konkreetseid vastuseid. See on arusaadav, sest eeldatakse, et Vabariigi Valitsus tegutseb ühtsena. Paraku on järgnenud maaettevõtjate jaoks arusaamatu nn poliitiline mäng, kus üks valitsusliidu osapool, Rahvaliit, väidab, et nende tõsine soov on looduskahjud kompenseerida, koalitsiooni teised osalised aga on leidnud põhjendusi, miks seda kuidagi teha ei saa. Põllumajandustootjatel on tekkinud arusaam, et probleemide lahendamise asemel tegeldakse nende edasilükkamisega. Järgnenud on kahe ministri väljaütlemised ajakirjanduses, aga mida ei ole, see on valitsuse arusaadav seisukoht. Kõigepealt, kas on niisugune olukord, mis mahub looduskahjude hüvitamise alla? Teiseks, kuidas seda teha ja millal? On väidetud, et puudub usutav analüüs, mille põhjal tegutseda. See aga ei ole õige, sest valitsus ühel oma istungitelt otsustas korvata reservfondi arvel mesinike looduskahju miljoni krooni ulatuses, jättes arvestamata ülejäänud 45 miljoni kroonise taotluse. Järelikult on analüüs olemas ja põhimõtted, mille alusel tegutsetakse, täpselt samamoodi. Sellise tegutsemise kohta saab öelda aga ainult: tundub, et valitsusel on mitu konkureerivat põllumajanduspoliitikat ja tegevust takistab osapoolte sisemine poliitiline konkurents, mis ei võimalda valitsusel teha üheselt selgeid otsuseid. Nimetan veel kord, et selle tunnuseks on kahe ministri omavahel vastandlikud avalikud väljaütlemised ajakirjanduses. Lugupeetud peaminister! Eesti põllumehe ei huvita valitsuse sisemine konkurents ega lahkkelid. Tuhanded maainimesed ootavad valitsuselt üheseid ja selgeid vastuseid ning lugupidamist oma töö vastu, nii ka arupärijad, kes on sõnastanud järgmised küsimused. 1. Kas Põllumajandusministeeriumi

taotlus looduskahjude hüvitamiseks on valitsuse arvates õigustatud ja vastab Maailma Kaubandusorganisatsiooniga ühinemise lepingu osaks oleva põllumajanduslepingu lisa 2 punkti 8 nõuetele? 2. Missugustel põhjustel ei suutnud valitsusliit omavahel kokku leppida ja näha ette hüvitussummasid 2004. aasta riigieelarves? 3. Missugustele hinnangutele ja analüüsidele tuginedes leidis valitsus oma istungil, et mesinike talvistest külmadest tulenev looduskahju kuulub hüvitamisele, aga teiste põllumeeste päikesest ja sademetest tulenevad looduskahjud korvamisele ei kuulu? Samuti palume peaministri hinnangut looduskahjude hüvitamisel toimunud tegevusele kahe ministeeriumi vahelistes suhetes, see on Põllumajandusministeeriumi ja Rahandusministeeriumi tegevuses. Palume saada ka hinnangut, missugused on võimalused tasuda 2003. aasta looduskahjude hüvitamise kulud 2004. aasta jooksul ja millised on allikad. Täna tähelepanu eest!

15:00 Esimees E. Ergma

Täna, kolleeg Jaanus Marrandi! Palun, härra peaminister!

15:00 J. Parts

Lugupeetud proua Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Ma vastan teie esitatud küsimustele. "1. Kas Põllumajandusministeeriumi taotlus looduskahjude hüvitamiseks on valitsuse arvates õigustatud ja vastab Maailma Kaubandusorganisatsiooniga ühinemise lepingu osaks oleva põllumajanduslepingu lisa 2 punkti 8 nõuetele?" Maailma Kaubandusorganisatsiooniga ühinemise lepingu osaks oleva põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 8 sätestab, et loodusõnnetuse abimaksede saamise õigus tekib ainult pärast seda, kui valitsusorganid on ametlikult tunnustanud, et loodusõnnetus või samalaadne õnnetus on juhtunud või kestab, ning see määratakse tootmiskadudega, mis ületavad 30% keskmisest toodangust kolme eelneva aasta jooksul või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisest, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja. Küsimusele, kas põllumajandustootjate esitatud teatiseid vastavad eeltoodud nõuetele, ei oska ma peaministrina veel praegu vastata, sest neid teatisi ei ole üksikhaaval üle kontrollitud. Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse § 115 sätestab, et põllumajandustootjale loodusõnnetuse tagajärjel tekkinud kahju osaliseks või täielikuks hüvitamiseks antava toetuse andmise alused ja korra võib kehtestada valitsus. Valitsus arutas Põllumajandusministeeriumi ettepaneku põhjal põllumajandustootjale tekitatud kahju hüvitamist 8. jaanuaril kabineti koosolekul. Valitsus ei saanud veel langetada otsust, kas seda võimalust kasutada või mitte, sest vastavalt nii siseriiklikule seadusele kui ka Maailma Kaubandusorganisatsiooni vastavale leppele on vaja välja töötada kindel kord, mille alusel hinnata ja kontrollida esitatud taotlusi ning analüüsida, kas need vastavad WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkti 8 nõuetele. Põllumajandusministeerium koos Rahandusministeeriumiga töötab praegu välja seda korda, kuidas taotlusi korrektselt hinnata, et riiki ei saaks süüdistada ühelt poolt selle lepingu rikkumises, teiselt poolt põhjendamata toetuste maksimises, mida kahjuks on esinenud eelnevatel kordadel, kui analoogseid toetusi on makstud. "2. Missugustel põhjustel ei suutnud valitsusliit omavahel kokku leppida ja näha ette hüvitussummasid 2004. aasta riigieelarves?" Kõigepealt, ma ei ole väga nõus selle seisukohaga, mis on ka teie küsimuses, justkui valitsusliidus oleksid erinevad seisukohad. See on teie suhteliselt vabameelne tõlgendus. Põllumajandusministeeriumi ametlik ettepanek kahjude hüvitamiseks jõudis valitsuseni 16. detsembril 2003. aastal, pärast 2004. aasta eelarve kinnitamist valitsuses ja õige pea toimus vastuvõtmine ka Riigikogus, mistõttu oli juba hilja neid kulusid lülitada 2004. aasta eelarvesse, isegi kui valitsusel oleks olnud veendumus, et esitatud kulud on korrektsed. "3. Missugustele hinnangutele ja analüüsidele tuginedes leidis valitsus oma istungil, et mesinike talvistest külmadest tulenev looduskahju kuulub hüvitamisele, aga teiste põllumeeste päikesest ja sademetest tulenevad looduskahjud korvamisele ei kuulu?" Valitsus tugines oma otsuses Põllumajandusministeeriumi andmetele ja veterinaararstide koostatud iga mesilaspere hukkimise aktile. Nende põhjal hukkus 2002.-2003. aastal talvitumise perioodil 2535 mesilasperet, mis on hinnanguliselt ca 46% talvituma läinud mesilasperedest. Ka on tõendust leidnud hukkimise põhjustanud ekstreemsed ilmastikuolud sel talvel, kui kohati oli külma kuni -36 °C. Erinevus teistel põllumeestel tekkinud kahjust on see, et nende kahjude puhul oli iga konkreetne kahjujuhtum dokumentaalselt tõestatud ega vajanud ei valitsuse ega eri ministeeriumide hinnangul täiendavat kontrolli ja analüüsi. "4. Missugune on Teie kui peaministri arvamus 2003. aasta looduskahjude hüvitamise võimaluste kohta 2004. aasta jooksul ja missuguseid allikaid Te selleks näeksite?" Esimene hinnang on see, et 2003. aasta looduskahjude hüvitamine on 2004. aastal võimalik. Kindlasti on minu

kui peaministri soov kannatajatele kahju hüvitada võimalikult kiiresti. Selleks et seda teha, tuleb välja töötada põllumajandustootjale loodusõnnetuse tagajärjel tekkinud kahju osaliseks hüvitamiseks antava toetuse andmise alused ja kord. Kui see on tehtud, siis on juba võimalik teha järgnevaid samme. Ma loodan, et see ei võta väga palju aega. Täpsetest allikatest on praegu veel vara rääkida, kuid see sõltub kindlasti ka hüvitamisele kuuluva summa suurusest. Siis on valitsusel juba võimalik otsida ka nendele kulutustele katet. Kinnitan, et Rahandusministeerium ja Põllumajandusministeerium töötavad selle nimel, et see küsimus lahendada. "5. Missugune on Teie kui peaministri hinnang Rahandusministeeriumi ja Põllumajandusministeeriumi kokkuleppimise tulemuslikkusele looduskahjude hüvitamiseks?" Kordan veel kord: ma ei taandaks selle küsimuse lahendamist kahe ministeeriumi vaheliseks kokkuleppimiseks. Nagu ma juba eelnevalt ütlesin, leiab valitsus, et kahjukannatanud põllumehi on vaja toetada. Samas näeb valitsus vajadust välja töötada põllumajandustootjale loodusõnnetuse tagajärjel tekkinud kahju osaliseks hüvitamiseks antava toetuse andmise alused ja kord. Selles tuleb sätestada, kuidas teatise korrektset hinnata, et riiki ei saaks süüdistada põhjendamata toetuste maksmisses. Praeguse ajagraafiku kohaselt peaksid täpsustatud protseduurireeglid olema välja töötatud hiljemalt märtsi lõpuks ning loodetavasti jõuab valitsus aprillis ka vastavasisuliste otsuste juurde. Aitäh! See oli minu vastus teie küsimustele.

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh, härra peaminister! Palun, kolleeg Liina Tõnisson!

15:00 L. Tõnisson

Suur tänu, proua eesistuja! Lugupeetud peaminister! Kas ma sain teie ettekandest õigesti aru, et hiljemalt aprilli jooksul suudab valitsus otsustada eelmisel aastal tekkinud kahjude kompenseerimise või mittekompenseerimise põllumeestele, üldse kogu maamajandusele (ma ei tea, kas mesinikud on põllumehed)? Kui te aprillis otsustate jaatavalt, kuidas nad algavad uut põllumajandushooaega, milleks tehakse ettevalmistusi juba praegu? Kas ei ole hilja?

15:00 J. Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Tahan uskuda, et need alused ja kord, mis oleksid korrektsed ja arvestaksid rahvusvahelisi reegleid, oleksid läbipaistvad, saaksid vastu võetud ja siis saaks nende järgi toimetada. Ma ei seoks seda põllumeeste ettevalmistustega kevadeks. Loomulikult on siin teatud seos ja loomulikult need, kes on kandnud kahju, saaksid kindlasti lisavahendeid, et valmistuda uueks põllumajandushooajaks. Aga üksüheseid seoseid ma siin ei tooks. See on pigem, ma arvan, argument lisasurve avaldamiseks. Kui me räägime üldse looduskahju olemusest, selle põhimõttest, jälgime ka vastavat rahvusvahelist praktikat, siis siin selliseid seoseid ma otseselt välja ei tooks. Kuid kordan üle: kui valitsusel selline tahe on, siis on muidugi loomulik, et selle tahte elluviimine ei veniks. Varsti on aprill. Selle üle on pikalt vaieldud. Ma loodan, et tuleks kasuks, kui reeglid oleksid pikemaks ajaks paigas, kui järgmistel aastatel ei käiks selle kahju hüvitamine nii, nagu seni on käinud, teadmata, kuidas peab põllumees käituma, kuidas peab valitsus käituma.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

15:00 J. Marrandi

Täna, proua juhataja! Lugupeetud härra peaminister! Teie vastusest jäi mulle küll väga imelik mulje. Endise riigikontrolörina on teile sõna "kontroll" ilmselt väga vastuvõetav sõna. Aga kui me vaatame praegust aega ja eelmist aastat, millal oli aeg otsustamiseks, siis neidsamu aluseid ja väljamaksmise korda, nii et oleks võimalik adekvaatselt kontrollida, on nüüd ju järjest keerulisem välja töötada. Me teame, et vili on osalt loomade poolt ära söödud, osalt julgeolekuvarust tõenäoliselt ka ära varastatud. See alus, mille põhjal saaks põllumajandustootjaid dokumentaalselt kontrollida, et kas taotlus on objektiivne, jääb ju järjest väiksemaks.

15:00 J. Parts

Aitäh! Ma räägiksin pigem ikkagi sellest, et kui need taotlused kokku korjati, siis selgus, et nendes taotlustes oli väga palju probleeme. Seetõttu tuli seda protsessi põhjalikumalt analüüsida, et see protsess oleks läbipaistev, et siin ei toimuks riigi raha põhjendamata kulutamist. Nendest kaalutlustest lähtus valitsus selle küsimuse edasisel menetlemisel. Juhin tähelepanu ka sellele, et üldiselt kehtib selliste toetuste puhul individuaalsete juhtumite menetlemise kohustus, mitte aga nii, nagu võib-olla osalt on tavaks kujunenud, et piisab raha küsimisest või paberi täitmisest, siis kohe on võimalik riigikassast kümneid miljoneid tõsta ja laiali jagada. See ei oleks olnud kooskõlas ka selle võimaliku toetuse mõttega.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

15:00 T. Tootsen

Aitäh, lugupeetud esimees! Härra peaminister! Te ütlesite, et toetused on välja maksmata, et riiki ei saaks süüdistada põhjendamata toetuste väljamaksmises. Tegelikult saab riiki praegu süüdistada põhjendatud toetuste väljamaksmata jätmises. Põllupidajad esitasid oma taotlused 1. novembriks, nemad ei ole süüdi selles, et riik ei suutnud garanteerida taotluste menetlemist. Nemad ei ole süüdi, et ei olnud olemas taotluste hindamise adekvaatseid aluseid ja väljamaksmise korda. Kuidas riik mõtleb seda kahju nendele korvata? Pange tähele, nad ei kaotanud mitte ainult eelmisel aastal looduskahjude tõttu, vaid nad kaotavad ka tänavu, sest nad ei saa praegu minna põllule, neil puuduvad selleks vahendid.

15:00 J. Parts

Aitäh! Juhin tähelepanu, et teie mõttekäigus on üks ebatäpsus. Ei Eesti Vabariigi seadustest ega ka Maailma Kaubandusorganisatsiooni lepingust tulenevalt, mida meie põllumehed loomulikult teavad, ei ole riigil kohustust neid kahjusid kinni maksta. Riigil on see võimalus.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Ain Seppik!

15:00 A. Seppik

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Nüüd hakkate tõele juba lähemale jõudma: ei ole kohustust, ei ole ka tahtmist. Kuid s.a 22. jaanuari Maalehes ütles valitsuse põllumajanduspoliitika eest vastutav minister tõepoolest nii, et Res Publica ja Reformierakond arvavad, et põllumajandus saab euroraha küllaga, milleks siis veel kulutada. Öelge, palun, kas põllumajandusminister rääkis õigust ja kas tõepoolest Res Publica on seisukohal, et põllumees saab euroraha küllaga, milleks siis veel kulutada!

15:00 J. Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Kõigepealt, te ei olnud päris täpne. Minu arvates see põhjalik vastus, mida ma olen teie headele erakonnakaaslastele esitanud, on näidanud valitsuse väga tugevat poliitilist tahet põllumehi toetada. Kuid selle tingimuseks ei ole, nagu õigusriigis kohane, mitte rahaga ebaperemehelik ümberkäimine, vaid hoolikas suhtumine, nii nagu Eesti põllumehed suhtuvad oma maasse ja loomulikult ka oma viljasse. Kindlasti saite te minu vastusest aru, et see on Res Publica seisukoht. Ma ei ole ka kolmanda koalitsioonipartneri poolt kuulnud ühtegi seisukohta, mis kinnitaks seda ajakirjanduse vahendusel edastatud mõtetera.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

15:00 S. Mikser

Aitäh! Austatud härra peaminister! Te oma vastustes olete pisut ebajärjekindel selles osas, mis puudutab seda suurt poliitilist tahet. Aga siira inimesena usun, et valitsusel on olemas poliitiline tahe toetusi maksta ja asi on takerdunud selle taha, et ei ole veel valminud läbipaistev, kontrollitav, headele

rahvusvahelistele tavadele vastav, stilistiliselt terviklik ja kalligraafiliselt kaunis määrus. Me räägime ühest valitsuse määrusest. Minu küsimus on väga lihtne. Kas te võite meile täpselt ja selgelt kirjeldada, millises valmimise faasis see nimetatud määrus ehk see läbipaistev ja terviklik kord on? Milline on kõige lühem ajagraafik, kuidas me jõuaksime selleni, et see kaunis määrus saaks ka kõik allkirjad alla ja rakenduks?

15:00 J. Parts

Aitäh! Minu teada on see teie kirjeldatud määrus (ma loodan, et ta vastab nendele omadustele) eelnõu kujul olemas ja ministeeriumid töötavad veel sellega. Nii et loodetavasti on ta olemas sellisel kujul, mis võimaldab ka valitsusel asuda tegema tõsisemaid otsuseid.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Toomas Varek!

15:00 T. Varek

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Mina küll arvan, et maal on küllaltki palju põlluharimisega tegelevaid tublisid põllumehi. See ei ole nende süü, et käibevahendeid on praegu vähevõitu selleks, et minna vastu uuele kevadtööde hooajale. Oleks vaja varakult välja öelda, milliseks kujuneb valitsuse seisukoht lisavahendite eraldamisel seoses kahjude hüvitamisega. Lugupeetud rahandusminister ütles, et need vahendid tulevad lisaeelarvest. Kas valitsuses või teiega on arutatud, et need vahendid tulevad lisaeelarvest?

15:00 J. Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Kui valitsus neid kahjusid korvab, siis peab ta leidma ka adekvaatsed allikad. Neid on teoreetiliselt kolm. Esiteks, valitsuse reservfond, teiseks, teie mainitud võimalik lisaeelarve ja kolmandaks, olemasoleva riigieelarve võimalik kulude ülevaatamine. Konkreetselt lisaeelarvest räägitud ei ole. Nagu me eelmisel kolmapäeval kenasti vastasime ka siin infotunnis: lisaeelarvest on vara rääkida. Aga kahtlemata, kui valitsus otsustab maksta, siis peame need allikad leidma võrdlemisi kiiresti. See ei ole kindlasti põllumeeste mure, see on valitsuse mure.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Olev Laanjärv!

15:00 O. Laanjärv

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra peaminister! Ma kordan kolleeg Sven Mikseri küsimust, millele vastates te väga hea poliitikuna veeretasite oma vastuse määramatule ajavahemikule. Kui see määrus on töös, siis on teil kindlasti võimalik öelda, kas see tuleb valitsuses arutusele aprillis, mais või juunis. Püüame seda täpsustada.

15:00 J. Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Te ise vana kogenud ministrina teate kindlasti, et valitsuse otsused ei sünni emotsioonidest, vaid neid tuleb põhjalikult läbi töötada ja nad sünnivad ministeeriumide koostöös. Praegune esimene tähtaeg selles osas on, et aprilli esimesel poolel oleks võimalik valitsuse tasandil neid otsuseid teha. See on see n-ö tähtaeg, mis on praegu ministeeriumidele antud.

15:00 Esimees E. Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Kas kolleegid soovivad alustada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

15:00 J. Marrandi

Proua juhataja! Härra peaminister! Lugupeetud kolleegid! Kahjuks peab tunnistama, et ega tänasele arupärimisele päris selget ja adekvaatset vastust ei saanud, sest me ootasime ju tegelikult muud. Me ootasime, et peaminister siiski suudaks väga selgelt nimetada tähtaegu, suudaks nimetada põhjusi, miks küsimuse lahendamine on nii kaua veninud, suudaks anda ka hinnangu oma valitsuskabineti tööle

looduskahjude hüvitamise käsitlemisel, sest ajakirjandust ju ei peta. Seda saali siin võib ju n-ö ilusa poliitilise kõnega ühes või teises suunas veenda, aga eri ministrite vastandlikke väljaütlemisi ajakirjanduses, arvan ma, võib võtta tõesemana. Vastuolu selles küsimuses on ilmselge. Tõepoolest ei teki WTO reeglitest tulenevatel põhjustel riigil kohustust maksta tekkinud looduskahjusid välja, vaid tekib õigus. Siin ongi vaja valitsuse seisukohta. Üsna kiirelt oleks olnud vaja valitsuse seisukohta nii meie põllumeestele kindluse andmiseks, riigi usalduse suurendamiseks, oleks olnud vaja poliitilist otsust, kas seda õigust kasutatakse või ei. Paraku kuulsin ma täna esimest korda valitsusjuhi suust sõnumit, justkui moka otsast, et valitsus ikkagi kavatseb tegutseda, et on plaan välja maksta. Läheme nüüd edasi selle nn korra, valitsuse määruse juurde, mida juba pool aastat ilmselt kuskil lihvitakse. N-ö katkematu töö käib kuskil valitsusaparaadis ühe määruse või korra väljatöötamisega, ministriumid töötavad palehigis. Samal ajal põhjused, miks eelmine kord või põhimõte justkui ei sobi, olid endise riigikontrolöri, praeguse peaministri poolt üsna selgelt esitatud: kompenseerimise kord ei ole läbipaistev, ei ole teada, kes kui palju saab, nn teatised ei vasta tõele. Küll vastasid täpselt tõele mesinike teatised, need olid väga täpselt kontrollitud ja väga selged ning see kahju kompenseeriti. Aga miks teiste põllumajandustootjate teatised tõele ei vasta? Kui me vaatame edasi, siis ajafaktor on siin see, mille tagajärjel kontrollitavus, läbipaistvus saab ju ainult ähmasemaks muutuda. Teraviljal on niisugune omadus, et ta kipub ladudes otsa lõppema lihtsalt sel põhjusel, et teravilja tarvitatakse loomatoiduks ja vili söödetakse ära. Pabereid annab teatavasti kirjutada erinevaid ja pabereid kontrollida on väga lihtne. Reaalseid koguseid kuskil aidas kontrollida on hoopis keerulisem ja see peaks olema kõigile siin saalis istujatele tänasel päeval arusaadav. Mina tahan näha seda läbipaistvat korda, mis nüüd pika sünnitamise ja ministriumide katkematu töö tulemusena valmis saab ja mis on nii läbipaistev, et seda saab kontrollida, mis on adekvaatne ning täpselt mõistetav. Olgem ausad ja vaadake tõele näkku. Tegemist on ikkagi sellega, et puudub just nimelt seesama poliitiline tahe välja öelda, kas me soovime kompenseerida või mitte. Kui me soovime, siis oleks pidanud selle korra hästi kiiresti välja töötama ja nüüdseks oleks see teema olnud juba unustatud. Kuna tegelikkuses seda tahet ei olnud, siis ülejäänud jutt on lihtsate maameeste lollitamine ja nende õigustatud ootuse petmine. Valitsus niimoodi käituda põhimõtteliselt ei tohiks, kui on tegemist ühtsete põhimõtete alusel tegutseva valitsusega. Täna tähelepanu eest!

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh, kolleeg Jaanus Marrandi! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Aitäh, härra peaminister!

4. 15:00 Arupärimine elektroonilise hääletamise vastavusest põhiseadusele ja seadustele

15:00 Esimees E. Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikme Toomas Alatalu poolt k.a 9. veebruaril esitatud arupärimine elektroonilise hääletamise vastavusest põhiseadusele ja seadustele. Palun, kolleeg Toomas Alatalu!

15:00 T. Alatalu

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Minu arupärimine õiguskantslerile tuleneb sellest, et me liigume väga kiirelt edasi ja elektrooniline hääletamine on tänase päeva seisuga sätestatud juba neljas seaduses. Tõsi, n-ö ettevaatavalt, sest need sätted hakkavad kehtima aastal 2005. Juba niisugune lähenemine, et me kirjutame mitu aastat ette, tuletab meelde, kuidas Eesti püüdis läbirääkimistel Euroopa Liiduga olla kogu aeg esimene, mis lõppes ju sellega, et teised jõudsid lõpptulemusena kohale märksa parema tulemusega. Tänu teistele pidime me muutma mitmeid oma varasemaid seadusi. Arupärimise vormistamise häirekellaks said kaks asja viimases seaduses, mida me arutasime - Euroopa Parlamendi valimise seaduses. Tuletan meelde, et seal räägiti võimalusest hääletada elektrooniliselt ööpäevaringselt. See oli esimene moment. Teine moment oli võimalus hääletustulemust muuta, tähendab, teist korda teistmoodi hääletada. Need kaks asja kokku tulevad meelde põhimõtet, mis on meie põhiseaduses kirjas, et valimised peavad olema ikkagi kõikide jaoks võrdsed. Kui üks inimene saab hääletada kaks või ka kolm korda, siis see ikka ilmselt paneb ülejäänud hääletajad ebavõrdsesse olukorda. Mis puutub ööpäevaringsesse hääletamisse, siis ülemaailmne praktika on säärane, et

hääletatakse kindlast kellaajast hommikul kindla kellaajani õhtul, valimised toimuvad ikkagi avalikus kohas teiste silmade all. Kõik, kes on käinud valimistel vaatelejana, teavad, et üldine norm on fikseerida, et hääletuskabiinis otsuse tegemise juures ei oleks rohkem kui üks inimene. Samal ajal loob arvuti kasutamine kodus või töökohas aga lugematuid võimalusi, et arvuti ümber olevaid isikuid on rohkem kui üks. Tähendab, on olemas ka mõjutamise võimalus. Veelgi suuremad võimalused asjade käiku mõjutada on tõenäoliselt öisel ajal, mis läheb juba tegelikult teistesse valdkondadesse ja on kaetud hoopis teiste seadustega. Lõpuks jääb probleemiks ka arvuti ise, sest laialdaselt levivad ju viirused, viimane tuntum viirus oli My Doom. Praegu on ju teada, et selle viiruse käivitas ainult üks inimene ja kuna on olemas ka n-ö psühholoogiline terrorism ja Interneti kaudu edastatavad võimalused, siis miks mitte mõtiskleda selles suunas, et on võimalik ka meie suure naabri juures, kust tõenäoliselt see My Doom käiku lasti, arutleda niimoodi, et kui lasta ühel osal Eesti elanikkonnast hääletada valesti, siis on tulemus lihtsalt suurepärase. Aeg-ajalt ilmub ka teie arvuti ekraanile mingi reklaam, näiteks Volvo reklaam või viimastel päevadel kohvireklaam, mida te üldse ei ole oma arvutisse tellinud, aga see lihtsalt tuleb teile ette ja teil ei ole mitte midagi teha. Te peate selle olemasoluga leppima selles mõttes, et peate vastava kliki tegema. Ma väidan, et arvutid on mõjutatavad ja arvutisse võivad ilmuda täiesti teistsugused valimisankeedid kui need, mida kasutavad kodanikud, kes hääletavad valimisjaoskonnas. Nendest ja teistest momentidest lähtuvalt ongi vormistatud viis küsimust õiguskantslerile, mis puudutavad seda, kas need uuendused, mida me oma seadustes teeme, on siiski täielikus vastavuses Eesti Vabariigi põhiseaduse ja teiste seadustega, kas nad ikkagi tagavad, et meie valimised tervikuna toimuksid kõikidele kodanikele võrdsetes tingimustes. Aitäh!

15:00 Esimees E. Ergma

Suur tänu, kolleeg Toomas Alatalu! Palun nüüd vastama õiguskantsler härra Allar Jõksi!

15:00 A. Jõks

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärija! Arupärimine puudutab elektroonilise hääletamise põhiseaduslikkust. Arupärimises palutakse vastust viiele küsimusele. "1. Kas Teie hinnangul on elektroonilise hääletamise võimaldamine kehtivates seadustes sätestatud redaktsioonis kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega ja selles sätestatud põhimõtetega ning teiste kehtivate õigusaktidega?" Elektroonilist hääletamist reguleerivad neli seadust: Riigikogu valimise seadus, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus, rahvahääletuse seadus ja Euroopa Parlamendi valimise seadus, kusjuures vastavad regulatsioonid, nii elektroonilise hääletamise võimaluste kui ka häälte arvestamise kohta on kõigis neis seadustes sarnased. Samuti ei rakendata ühelgi juhul elektroonilist hääletamist enne 2005. aastat. Põhiseaduse § 56 kohaselt teostab kõrgeimat riigivõimu rahvas hääleõiguslike kodanike kaudu Riigikogu valimise ja rahvahääletusega. Valimiste üldpõhimõtted annab põhiseaduse § 60, mille järgi valitakse Riigikogu liikmed vabadel valimistel proportsionaalsuse põhimõtte alusel. Valimised on üldised, ühetaolised ja otsesed. Hääletamine on salajane. Samad põhimõtted näeb kohaliku omavalitsuse valimiste puhul ette põhiseaduse § 156. Tegu on valimisõiguse üldtunnustatud printsiipidega, mida järgitakse kõigis arenenud maailma demokraatias. Kuigi Euroopa Parlamendi valimisi põhiseadus otsesõnu ei maini, tuleb kooskõlas põhiseaduse 3. akti §-ga 2, mille järgi kohaldatakse Eesti kuulumisel Euroopa Liitu Eesti Vabariigi põhiseadust, arvestades liitumislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi, asuda seisukohale, et põhiseaduse §-s 60 sätestatud põhimõtteid tuleb järgida ka neil valimistel. Samuti on demokraatlikele valimistele iseloomulikud printsiibid kohaldatavad rahvahääletuse puhul. Interneti-põhise elektroonilise hääletamise puhul on arupärijal tekkinud küsimus hääletamise vastavusest valimiste vabaduse ning hääletamise salajasuse põhimõtetele. Vabade valimiste põhimõtte tähendab, et valijat tohib mõjutada ainult valimiskampaania käigus lubatud valimispropagandavahenditega. Arupärija näeb e-hääletuses ohtu ebaseaduslikuks ja ulatuslikuks mõjutamiseks nii perekonnas, töökohal kui ka tänavatel. Printsiibis selline oht kindlasti eksisteerib, sest seal, kus on olemas õiguslik regulatsioon, on võimalik ka õigusrikkumine. Valimis- ja hääletamisvabaduse rikkujatele on Eesti seadusandja andnud siiski selge sõnumi. Karistusseadustiku § 162 näeb ette kriminaalvastutuse isiku takistamise eest vabalt teostamast oma õigust valida, kui sealjuures on kasutatud vägivalda, pettust, ähvardust või isiku teenistuslikku, majanduslikku või muud sõltuvust süüteo toimepanijast. Selle kuriteo toimepanijat karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. Kuid mõistagi ei välista kui tahes range sanktsioonimehhanism iseenesest võimalikke kuritarvitusi. Juhin tähelepanu, et seni toimunud traditsiooniliste valimiste puhul on ka Eestis

esinenud juhtumeid, mil kandidaadid ja nende toetajad on püüdnud ebaseaduslike meetoditega valijaid mõjutada ja hääli osta. Tulevase e-hääletuse tarvis näeb seadusandja siin siiski ette olulise lisagarantii, võrreldes n-ö viinapudeli eest hääletamisega valimisjaoskondades. Kehtiva õiguse järgi saab elektrooniliselt hääletanud isik alati valimispäeval jaoskonnas hääletades oma senise e-valiku ümber muuta. Sel juhul e-häääl arvesse ei lähe. Leian, et siin on tegu väga olulise garantiiga, mis vähendab tunduvalt e-hääletajate mõjutamise võimalust ning ka mõttekust. Olen seisukohal, et võrreldes vabade valimiste põhimõtte järgimist traditsiooniliste hääletamismeetodite ja e-hääletuse puhul, ei saa täheldada riskide suurenemist. Kuid loomulikult saab objektiivsemalt hinnata e-hääletusega seotud ohtusid olukorras, kus Eestil on Interneti-hääletuse kogemus olemas ning laekunud on teave võimalikest kuritarvitustest. Teine oht, mille arupärija välja tõi, puudutab hääletamise salajasust. Hääletamise salajasuse printsiip kaitseb aktiivset valimisõigust ja tähendab seda, et iga hääletaja peab saama hääletada nii, et keegi ei saaks tema vaba tahte vastaselt teada, kuidas ta hääletas ja kas ta üldse hääletas. Hääletamise salajasus on otseselt seotud vabade valimiste põhimõttega. Valijal peab olema võimalus teha oma valik ise ning ta ei pea kellelegi aru andma, milline see valik oli, samuti ei tohi riik avaldada valimas käinud isikute nimekirju. Hääletamisest osavõtu salajasuse põhimõtte ei eelda siiski, et inimesed liiguksid valimisjaoskondadesse mööda pimendatud tänavaid või teeksid oma valikuid seitsme luku taha peidetud arvutitest. Kuna e-hääletuse puhul jääb mitmekordse hääletamise korral valija häääl arvestamata, siis tuleb asuda seisukohale, et hääletamisel osalemise salajasus on e-hääletuse puhul tagatud tunduvalt paremini kui tavavalimistel. Teisisõnu on juba valimistel osalemise otsuse teinud isikul võimalus ümber otsustada ja seeläbi valimistel ikkagi mitte osaleda. Samuti nagu eespool mainitud, saab isik, kes kardab, et tema e-häääl polnud ehk salajane, minna alati valimiskasti juurde. Pean oluliseks märkida, et e-hääletus on ikkagi vaid lisavõimalus traditsioonilistele hääletamisviisidele, mille kasutamine või mittekasutamine on inimese vaba valik. Vabariigi Valimiskomisjon on käivitanud ulatuslikud projektid, koos IT-spetsialistidega katsetatakse turvameetmeid nii hääälte salajasuse tagamiseks kui ka võimalike rünnete vastu. Mul ei ole andmeid, mis lubaksid eeldada, et e-hääletamine avab tee massiliseks pettuseks, mõjutamiseks, salajaste andmete avalikustamiseks ja inimeste tagakiusamiseks. Käsitledes valimiste põhiprintsiipide järgimist e-hääletuse korral, ei saa ma õiguskantslerina aga mööda vaadata tõsiasjast, et e-hääletamine aitab kaasa põhiseadusest tuleneva valimiste üldisuse põhimõtte rakendamisele. Üldisuse põhimõtte järgi peab olema tagatud kõigi hääleõiguslike kodanike osavõtt valimistest. Kuigi õiguslikult on ka praegu loodud inimestele võimalused aktiivse valimisõiguse teostamiseks, on selge, et praktiliselt on selle õiguse realiseerimine näiteks välismaal viibivatel Eesti kodanikel või puuetega inimestel keeruline. E-valimised peaksid nn geograafilised takistused kõrvaldama ning võimaldama ka neil inimestel tunda end täisväärtusliku osana ühiskonnast. Seega on minu hinnangul elektroonilise hääletamise õiguslik baas põhiseaduse §-st 60 tulenevate põhimõtetega kooskõlas. Kuna e-hääletust reguleerivad konstitutsioonilised seadused, siis vastuolu korral teiste õigusaktidega viimati nimetatud kohaldamisele ei kuulu. Käesoleval hetkel on mulle siin teada siiski üks vasturääkivus. Karistuseseadustiku § 165 sätestab vääärteona valimistel või rahvahääletusel mitmekordse hääletamise. Olukorras, kus e-hääletuse oluline põhiseaduslik garantii on inimese õigus oma hääält muuta, soovitan seadusandjal anda selge signaal, mida ta peab karistuseseadustikuga sanktsioneeritud mitmekordse hääletamise all silmas. "2. Kas Teie hinnangul on elektrooniline hääletamine, mis võimaldab ööpäevaringselt hääletada ning juba antud hääle teise kandidaadi kasuks ümber muuta, kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse, seaduste ja rahvusvaheliste põhimõtetega?" E-hääletamist reguleerivad seadused näevad elektroonilise hääletamise ette ööpäevaringselt kuuendast päevast kuni neljanda päevani enne valimispäeva. Olen seisukohal, et võimalus oma hääält ümber muuta tagab valimisvabaduse ning hääletamise salajasuse põhimõtte täitmise. Kui see võimalus puuduks, oleks mõistlik ning põhiseaduspärane e-hääletusest loobuda. E-hääletuse rahvusvaheliste aspektide osas on oluline märkida, et viimastel aastatel on erinevatel valimistel e-hääletust kasutatud Ameerika Ühendriikides, Kanadas, Suurbritannias, _veitsis, Hispaanias, Taanis ja mujalgi. Näiteks Hollandis kavatakse rakendada e-hääletust juba selle aasta juunis toimuvat europarlamenti valimistel. Asjakohane on siin märkida, et minu mainitud riikides ei ole need valimised seni toimunud üleriigiliselt. Üldiselt on e-hääletamine aidanud oluliselt kaasa valimisaktiivsuse tõusule, andmed võimalikest rünnakutest e-hääletuse turvasüsteemide vastu puuduvad. Euroopa Nõukogu asus e-hääletuse alaseid soovitusi liikmesriikidele välja töötama 2002. aastal. Sarnaselt lugupeetud arupärijaga rõhutab ka Euroopa Nõukogu, et e-hääletus peab olema niisama turvaline ja usaldusväärne kui hääletamine valimiskasti juures. Samuti tuleb järgida demokraatlike valimiste

aluspõhimõtteid. "3. Kas on võimalik pidada mõistuspäraseks Riigikogu valimise seaduse § 48 lõike 6 teist ja kolmandat lauset (sätestatud ka teistes valimisseadustes), mis sätestavad: "Kui valija on hääletanud mitu korda, sealhulgas elektrooniliselt, saadab jaoskonnakomisjon Vabariigi Valimiskomisjonile selle kohta viivitamata vastava teatise. Vabariigi Valimiskomisjon jätab teatise alusel valija elektroonilisel hääletamisel antud hääle arvestamata."? Seadus peaks võimaldama ka elektrooniliselt hääletada vaid ühe korra ning teistkordse katse peaks arvuti ise välistama. Kas seaduses sätestatu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse põhimõtetega?" Kehtiva õiguse kohaselt jääb juhul, kui isik hääletab elektrooniliselt mitu korda ega lähe pärast seda valimisjaoskonda hääletama, tema hääle arvestamata. Selline regulatsioon on mõeldud just nimelt selleks, et välistada neid ohte, mis seostuvad isikute mõjutamisega, millele arupärija tähelepanu juhib. Minu hinnangul järgib see süsteem vabade valimiste ning hääletamise salajasuse põhimõtteid ning on Eesti Vabariigi põhiseadusega kooskõlas. "4. Millised on Teie soovitud elektroonilise hääletamise reguleerimiseks nii, et mitte minna vastuollu Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhimõtetega?" Kindlasti on e-hääletamine väljakutseks nii poliitikutele, sotsioloogidele, IT-spetsialistidele kui ka juristidele. Olen kaugel seisukohast, et e-hääletusega seotud ohud on tühised ning võimalikud negatiivsed kaasmõjud olematud. Kuna tegu on uue süsteemiga, siis peab nii vastavate regulatsioonide ja mehhanismide väljatöötamisel kui ka rahvale arusaadavaks tegemisel olema väga tähelepanelik. Elektroonilise hääletamise plussidest tasub põhiseaduse seisukohast silmas pidada just soovi suurendada valimisaktiivsust ning seeläbi riigivõimu legitiimsust. Kui aga hakkavad levima kahtlused Interneti-hääletuse tulemuste objektiivsuse ning hääletamise salajasuse osas, võib riigivõimu legitiimsus sootuks väheneda. Ligipääs Internetile ei ole absoluutne ning traditsioonilise hääletamisviisi juurde jäänud valijate olukord ei tohi näiteks hääletamise aja piiramise või valimisjaoskondade arvu vähendamise kaudu mitte kuidagi halveneda. Tehnoloogilisest küljest on oluline tagada süsteemi turvalisus. Vabariigi Valimiskomisjoni andmetel on rajatav süsteem, mis võimaldab e-hääletada vaid Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel ID-kaarti ja digitaalallkirja kasutades, turvalisem kui näiteks meie kõigi kasutatav Interneti-pangandus. Mul on hea meel, et Vabariigi Valimiskomisjon ja Tallinn on käivitanud koostööprojekti, mille eesmärk on e-hääletamise katsetamine Tallinnas eeldatavalt sügisel toimival rahvaküsitlusel. Siinkohal on oluline, et selle katseprojekti ning tuleval aastal toimuvate kohaliku omavalitsuse volikogude e-valimiste vahele jääb piisav aeg, analüüsima ilmnenud puudusi ja vajaduse korral kindlasti muutmaks nii õiguslikke kui ka tehnilisi lahendusi. E-hääletamisest ei tohi kujuneda uut elektroonilist sõidupiletit, mis tekitab probleeme sõitjatele ning mille kasutuselevõtt ja õiguspärasus on kahtluse alla seatud. "5. Kas Teie hinnangul on olukorras, kus rahvusvaheliselt püsib arvutite ja serverite mõjutamise ja ründamise võimalus pahatahtlike isikute ja jõudude poolt nii, et see võib seada valimiste legitiimsuse kahtluse alla, üldse võimalik tagada elektroonilist hääletamist selliselt, et see oleks kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse, seaduste ja teiste õigusaktidega?" Me elame maailmas, kus arenenud tehnika ja arvutid on muutunud meie igapäevatoõ ja igapäevaeltu lahutamatuks osaks. Loomulikult tekitab uudsete süsteemide kasutuselevõtt niivõrd tähtsal alal nagu valimisõiguse teostamine muret ja kahtlusi. Soovin tänada arupärijat võimaluse eest analüüsida Riigikogu saalis elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse küsimust. Kasutatavatest IT-turvasüsteemidest ja tehnilistest lahendustest oskavad teile siiski täpsemat teavet anda vastava ala spetsialistid ning e-hääletust ette valmistav Vabariigi Valimiskomisjon. Õiguslik regulatsioon e-rünnakute puhuks tuleneb aga eespool viidatud neljast seadusest. Juhul kui ilmnevad rünnakud e-hääletuse süsteemide vastu, mis oluliselt mõjutavad või võivad mõjutada hääletustulemusi, on Vabariigi Valimiskomisjonil pädevus tunnistada hääletustulemused valimisjaoskonnas, valimisringkonnas, maakonnas, Tallinna või Tartu linnas või riigis kehtetuks ning korraldada kordushääletamine. Hääletustulemuste kehtetuks tunnistamise õigus on põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 46 lõike 2 kohaselt ka Riigikohtul. Täna tähelepanu eest! Olen valmis vastama kõrge kogu küsimustele.

15:00 Esimees E. Ergma

Suur tänu, härra õiguskantsler! Palun küsimus, kolleeg Toomas Alatalu!

15:00 T. Alatalu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Täna teid väga põhjalike vastuste eest! Lõpp oli eriti lohutav, et on võimalik kuhugi kaevata ja ka tühistada, aga võiks öelda, et siis on hilja, siis on väikese riigi prestiiž, nagu öeldakse, juba maha mängitud. Aga tegelikult ma siiski täpsustaksin. Te

kinnitasite, et on omamoodi normaalne elektrooniliselt hääletades oma valikut muuta. Täpsustasite, et see toimub teatud päevad enne valimisi. Aga täpselt samamoodi tuleks siis anda õigus uuesti hääletada ju ka nendele inimestele, kes võtsid osa eelvalimistest ja kes tegid seda mitte-elektrooniliselt.

15:00 A. Jõks

Elektrooniliselt ei ole võimalik teist korda oma juba antud häält muuta. Kui teist korda hääletatakse, siis loetakse, et inimene ei ole hääletusel osalenud.

15:00 Esimees E. Ergma

Üks hetk, palun! Kolleeg Reiljan, kas te võiksite välja rääkima minna? Andke andeks! Palun, härra õiguskantsler!

15:00 A. Jõks

Järelikult on tegemist lisagarantiiga. Kui juhtuks nii, et elektroonilise hääletamise korral isikut ebakohaselt mõjutatakse teie mainitud viisil, siis on tal võimalus järgnevate päevade jooksul teist korda hääletades see n-õ mõjutatud hääl annulleerida. See ongi selle nn teistkordselt hääletamise mõte.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Janno Reiljan!

15:00 J. Reiljan

Aitäh, proua eesistuja! Härra õiguskantsler! Te käsitlete valimise salajasusega seoses ainult ühte poolt, et kui valija väga pingutab, siis tal on äkki mingite ümberhääletamistega ja koguni valimisjaoskonda minekuga võimalik endale salajane hääletamine garanteerida. Kuid salajasusel on ka hoopis teine pool. Riik peab olema veendunud, et hääl on antud ilma mõjutusteta. Selle veendumuse jaoks ongi sisse seatud valimisjaoskonnad, selle jaoks ongi kontroll, et keegi ei viibi hääletamise juures. Me teame, et kõik hääled on antud, seistes silmitsi valimisedeliga või kas või kabiinis oleva arvutiga. Seda teist salajasuse poolt te üldse ei käsitle. Te räägite ainult sellest, et isikul nagu oleks võimalus, kuid see võimalus on ebaproportsionaalselt keerulisem kui see, et tema mõjutatud hääle andmine tehakse talle võimalikult lihtsaks. Võib-olla teda motiveeritakse kogunisti majanduslikult, aga see vabaduse kasutamine, see salajasus ...

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, aeg!

15:00 J. Reiljan

... on talle ebaproportsionaalselt raske. Kas te seda ka olete arutanud ja mõelnud?

15:00 A. Jõks

Aitäh! Austatud arupärija! Pean vastama teile samamoodi, nagu ma vastasin arupärimise esitanud härra Alatalule, et salajasus ongi tagatud sellega, et isikul on võimalus teist korda elektrooniliselt hääletades n-õ oma hääl annulleerida, minna seejärel valimisjaoskonda ning seista silmitsi hääletusedeliga.

15:00 Esimees E. Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra õiguskantsler! Palun, kas kolleegid soovivad alustada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Toomas Alatalu!

15:00 T. Alatalu

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahan teatada, et ma siiski ei ole härra õiguskantsleriga nõus. Kui me anname nendele, kes elektrooniliselt hääletavad, võimaluse oma häält muuta, siis ükskõik mis põhjendusi me ka ei tooks, on täpselt sama lugu tavaliste hääletajatega. Ka nemad peavad saama sellise õiguse. Kui siin räägiti teatud eelnevast perioodist, kuus kuni neli päeva, siis mõtleme natuke selle peale. Madridis toimus pommiplahvatus neli päeva enne valimisi, aga see võinuks toimuda ka näiteks neli tundi enne valimiste lõppu. Küsime: kas siis on inimestel õigus uuesti hääletada või mitte?

Kes on elektrooniliselt varustatud, need saavad seda teha, teised ei saa. Nii et siin on probleeme, mille üle mõelda. Minu arvates on kogu see seadus siiski suurel määral poliitiline seadus, mida minu arvates pole neid sätteid seadustesse kirjutades arvestatud. Katsume mõelda mitte väikeriiklikult, vaid suurriiklikult. Isegi meie Geenivaramu projekt on ju tegelikult suurriikide projekt, kellel on huvitav teha katseid, kasutades selleks väikeriike. Kui te märkate - härra õiguskantsler seda toonitas -, siis mujal kasutatakse ka elektroonilist hääletamist, aga ainult osaliselt, riigi üksikutes piirkondades jne. Soovitan ilmtingimata jälgida, mis toimub meie naaberriigis. Venemaal presidendivalimiste reportaažides ju küsiti valimiskomisjoni esimehe käest, kas on püütud valimistulemusi mõjutada ka elektrooniliselt, ja ta vastas selgelt, et on küll. Aga ta ei rääkinud edasi. Ta ei rääkinud edasi sellepärast, et see kõik kuulub, ütleme niimoodi, salajase info valdkonda. Olen täiesti kindel, et seal korraldati - kuna see on ikkagi ülemaailmne uus nähtus - küllaltki huvitavad eksperimendid selles osas, kuidas on võimalik mõjutada valimiste tulemusi. Minu arvates läheb Eesti omamoodi väga libedale teele, kui ta juba (kui ma ei eksi) teist aastat karjub ja karjub veel kaks aastat, et vaat Eesti korraldab aastal 2005 elektroonilised valimised. Loomulikult on tagatud huvi nende valimiste ja valimistulemuste mõjutamise vastu. Me peame eeskätt seda arvestama. Kõik.

15:00 Esimees E. Ergma

Aitäh, kolleeg Toomas Alatalu! Palun, kolleeg Janno Reiljan!

15:00 J. Reiljan

Proua eesistuja! Lugupeetud vähesed kolleegid ja õiguskantsler! Praegu valmistatakse e-valimiste sildi all tegelikult ette põhimõttelist rünnet Eesti põhiseaduse vastu, põhiseadusesse raiutud õigusriigi põhimõtete vastu. E-valimised on tõepoolest võimalikud ja kunagi tulevikus kindlasti ka mõttekad, kui kõigis valimisjaoskondades on ühes kabiinis arvuti, kuhu pääseb juurde täpselt samamoodi nagu kõigile teistele valimiskabiinidele, hääleõiguslik kodanik esitab isikut tõendava dokumendi, siseneb kabiini ja hääletab ning häälte kokkulugemise protsess, kui kõik on turvaline, kiireneb oluliselt, sest ei ole tarvis enam sedeleid kokku lugeda. Võib-olla on see mõttekas. See on väga kallis, aga vahest mõttekas. See on vähemalt põhiseaduslik. Praegu arutleme me küsimuste üle, põhimõtteliste ja põhiseaduslike probleemide üle, mis seadustes on jäetud üldse fikseerimata. Mingi tehniline töögrupikene kuskil arutab küsimuse üle, kas mitmekordse hääletamise võimalus teeb hääletamise salajaseks või ei. Ei, see ei tee salajaseks. Väga lihtsal põhjusel: häältelugemisseadmega kompuutreid ei pea igaühel olema, aga selline kompuuter pannakse üles näiteks töökohale, kus töötajaile antakse sõbralikult võimalus (muidugi neile, kes tahavad) vabatahtlikult seal hääletada, kuid juhuslikult vaadatakse seda pealt ja juhuslikult seda kõike ka võib-olla stimuleeritakse. Inimesel oleks küll võimalik minna valimisjaoskonda, et uuesti hääletada. Seda võiks nimetada põhiseaduslikuks anekdoodiks. Sellel ei ole midagi tegemist Eesti põhiseadusega. Ma mõistan õiguskantsleri väidet, kui selline võimalus antakse ainult isiklikult selle inimese käsutuses olevast kompuutrist hääletamiseks isikukaardi alusel, kui inimene on välismaal. Tõepoolest, inimesed asuvad eri linnades, üksteisest kaugel, kas panna neid saatma kirju ja tegema kõike muud? Me tuleksime neile vastu, kui annaksime neile selle võimaluse. Mis puudutab puuetega inimesi, siis see näide on absoluutselt ebakohane, sest puuetega inimene võib alati kasti koju tellida ja ta saab hääletada vastavalt seadustele ja põhiseadusele. Praegu tahetakse õiguskantsleri toetusel (ma võin seda kinnitada selle esinemise põhjal) hakata Eestis seadustama häälte ostmise ja müümise ebademokraatlikku süsteemi. Kuidagi teistviisi sellist süsteemi defineerida või nimetada ei ole võimalik. Kõik need jutud uuesti hääletamisest muudavad ka hääletamisprotsessi hoopis teistsuguseks. Oletame, et inimene võtab selle vaeva ette ja muudab oma ostetud hääle valimisjaoskonnas ära. Seal peaks olema vähemalt kompuuter, kuhu pistetakse selle inimese ID-kaart, tühistatakse tema elektrooniline hääletamine koha peal ja siis antakse talle võimalus uuesti hääletada. Aga mitte nii, et ta läheb sinna ja teatab, et ta on juba hääletanud elektrooniliselt, võib-olla viis korda kogunisti, nüüd oleks tal tarvis veel kuuendat korda hääletada, antagu talle valimisedel, ta hääletab kuuendat korda ja siis teatagu valimiste keskkomisjonile, et tema nimeline hääle tühistataks. Teate, see on teine anekdoot selles protsessis. Mul on kahju, et Eestis ei käsitleta tehnilist progressi mitte demokraatia tugevdamise vahendina, ei käsitleta demokraatia arendamise vahendina, vaid Eestis püütakse tehnilise progressi soodustamise või rakendamise varjus otseselt kahjustada, rünnata, õhnestada, tühiseks muuta meie

põhiseaduse põhilised punktid, need, mis peavad tegema Eestist demokraatliku õigusriigi. Ja kui teie, härra õiguskantsler, seda toetate, siis on teie süü, kui Eesti peaks kalduma demokraatliku arengu teelt rahamaailma häälte ostmise teele.

15:00 Esimees E. Ergma

Täna, kolleeg Janno Reiljan! Palun, kolleeg Silver Meikar!

15:00 S. Meikar

Head kolleegid! Vaieldamatult on tänu virtuaalse keskkonna tekkimisele muutunud ka mõte õigusruumist. Mõisted "aeg" ja "ruum" ei kehti enam selles virtuaalses maailmas. Samas meenub mulle üks majanduskomisjoni koosolek, kus oli arutluse all riigivara tasuta võõrandamine. Seal arutati Alatskivi valla taotlust, mille me rahuldasime. Valla otsuse kehtima hakkamise ajaks oli määratud aeg, kui vastav otsus on avaldatud koduleheküljel. Ma küsisin valla esindaja käest, et kus on õiguslik alus, mille järgi ta kinnitab, et just täpselt sellel kellaajal ja täpselt sellisel kujul see otsus avaldati, mismoodi seda hiljem tõestatakse. Vaieldamatult on olukordi, kus igapäevane praktika on eespool kehtestatud reeglitest. Me mäletame aastat 1996, kui hakkas toimima elektrooniline pangandus. Ka siis olid seadused pisut ajale jalgu jäänud. Internet oli ka sel hetkel usalduse küsimus. Üks naljakas juhtum oli see, kui üks tore vanem inimene võttis igal palgapäeval rahaautomaadist raha välja ja viis selle pankani ning ütles, et tema neid automaate ei usalda. Ta pani raha samale kontole, kus tema raha ka enne oli. Praegu tehakse 98% pangatehingutest Internetis. Tulen tagasi e-valimiste juurde. Praegu on valimisseadustes kirjas, et e-valimisi ei rakendata enne 2005. aastat. See, mismoodi täpselt need valimised välja näevad, on väljatöötamisel. See kord, mismoodi valimised toimuvad, peab olema vastavuses põhiseadusega. Ma arvan, et õiguskantsler andis siin mitmest aspektist väga hea ülevaate. Tahan kindlasti rõhutada, et esmatähtis on IT-lahenduse turvalisus. See peab olema kõrgema turvalisuse astmega, kui on näiteks meie igapäevaselt kasutatav Interneti-pangandus. E-valimiste rakendamine ühiskonnas on usalduse küsimus. Kas valijad usaldavad sellist süsteemi, kas nad usaldavad neid tulemusi? Praegu ei vaidlusta mitte keegi posti teel hääletamist. Ka sel puhul ei toimu valimised valimiskabiinis, vaid valimised toimuvad inimese kodus. Ka siin ei saa olla täit kindlust, et inimene on valimise hetkel üks. See on usalduse küsimus. Olen kindel, et usalduse tekkimine võtab aega. Seega pean igati õigustatuks, et e-valimiste süsteemi katsetatakse näiteks Tallinnas rahvaküsitlusel. 2003. aastal osales Riigikogu valimistel vanusegrupist 20-29 aastat 25%, vanusegrupist 69-74 aastat 69%. Vaieldamatult toovad e-valimised rohkem noori inimesi hääletama. Vaieldamatult on e-valimiste vastu need poliitilised jõud, kelle valijad kuuluvad pigem nendesse sihtgruppidesse, kes iga päev arvutit ei kasuta. Samal ajal on vaieldamatult Eesti riigi huvides see, et valitavates organites oleksid esindatud kõikide huvigruppide esindajad vastavalt nende osakaalule valimisõiguslike kodanike seas. Kuulates tänast vaidlust, tekib mul küsimus, kas Riigikogus, minu heade kolleegide seas on neid inimesi, kes põhiseadust tunnevad märksa paremini kui õiguskantsler. Mina usaldan õiguskantslerit. Samas olen kindel, et e-valimiste vaidluses selgub tõde. Mul on hea meel, et see teema on kuum. Mul on hea meel selle teema üle vaielda. Aitäh!

15:00 Esimees E. Ergma

Suur tänu, kolleeg Silver Meikar! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

5. 15:00 Arupärimine mittetulundusühingute juhtorganitesse kuuluvate kõrgete riigiametnike tasustamise kohta

15:00 Esimees E. Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Koit Prantsu, Jaak Alliku, Arno Rossmanni, Mart Opmanni, Mai Treiali, Mati Kepi ja Tiit Mae k.a 11. veebruaril esitatud arupärimine mittetulundusühingute juhtorganitesse kuuluvate kõrgete riigiametnike tasustamise kohta. Palun, kolleeg Koit Prants!

15:00 K. Prants

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud härra õiguskantsler! Oma vastuskirjas Eesti Vabariigi peaministri 12. jaanuari 2004. aasta pöördumisele väljendasite seisukohta, et Vabariigi Valitsuse liikmel on tasu saamine töö eest mittetulundusühingu juhtorganis ja sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogus välistatud. Sellest tulenevalt ning lähtudes Riigikogu kodukorra seaduse §-st 139, palume teil vastata järgmistele küsimustele. Miks pole õiguskantsler varem juhtinud Eesti Vabariigi peaministri ja avalikkuse tähelepanu sellisele seadusrikkumisele, mis on toimunud aastate vältel? Kas sellist tasu saanud isikud peavad ebaseaduslikult saadud tulu riigieelarvesse tagasi maksma ja kes on volitatud seda tulu neilt tagasi nõudma? Milliseid samme kavatsete teie astuda? Kas teie seisukoht laieneb ka ministeeriumide kantsleritele ja asekanteritele, kellele on Vabariigi Valitsuse seaduse § 55 ja § 56 alusel sätestatud põhiseaduse §-ga 99 Vabariigi Valitsuse liikmele kehtestatud analoogiline piirang? Teatavasti kehtib põhiseadus aastast 1992. Aitäh!

15:00 Esimees E. Ergma

Suur tänu, kolleeg Koit Prants! Palun nüüd vastama õiguskantsler härra Allar Jõksi!

15:00 A. Jõks

Austatud juhataja! Austatud arupärijad! Vastuskirjas Eesti Vabariigi peaministri pöördumisele 9. jaanuarist 2004 väljendasin seisukohta, et Vabariigi Valitsuse liikmel on tasu saamine töö eest mittetulundusühingu juhtorganis ja sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogus välistatud. Sellest tulenevalt ning lähtudes Riigikogu kodukorra seaduse §-st 139, palutakse õiguskantsleril vastata järgmistele küsimustele. 1. Miks pole õiguskantsler varem juhtinud Eesti Vabariigi peaministri ja avalikkuse tähelepanu sellisele seadusrikkumisele, mis on toimunud aastate vältel? 2. Kas sellist tasu saanud isikud peavad maksma ebaseaduslikult saadud tulu riigieelarvesse tagasi? Kes on volitatud seda tulu neilt tagasi nõudma? Milliseid samme kavatses õiguskantsler astuda? 3. Kas õiguskantsleri seisukoht laieneb ka ministeeriumide kantsleritele ja asekanteritele, kellele on Vabariigi Valitsuse seaduse § 55 ja § 56 alusel sätestatud põhiseaduse §-ga 99 Vabariigi Valitsuse liikmetele kehtestatud analoogne piirang? Vastus teie esimesele küsimusele. Peaministri 9. jaanuari 2004. aasta pöördumises paluti õiguskantsleri arvamust kahes küsimuses. Esiteks, kas Vabariigi Valitsuse liige võib kuuluda mittetulundusühingu, sihtasutuse, avalik-õigusliku isiku või muu mittetulundusliku organisatsiooni juhtorganisse? Teiseks, kui selline kuulumine on lubatud, siis kas ta võib saada selle eest tasu, muu hulgas juhul, kui seadus või mõni seaduse alusel antud õigusakt seda ette näeb? Vastuses peaministri pöördumisele asusin seisukohale, et Vabariigi Valitsuse liige võib olla riigi esindajaks mittetulundusühingu juhtorganis ja sihtasutuse nõukogus ning avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogus. Tasu saamine on aga Vabariigi Valitsuse seaduse § 4 lõikes 3 sätestatust tulenevalt välistatud, sest Vabariigi Valitsuse liige ei tohi töötada ühelgi teisel tasustataval ametikohal, välja arvatud teaduslik ja pedagoogiline töö. Seega andsin õigusasjatundjana oma arvamuse ülalmainitud küsimuses, kusjuures õiguskantsleri arvamus selles küsimuses ei ole õiguslikult siduv. Asjaolu, et õiguskantsler pole varem arupärijate tõstatatud küsimusele tähelepanu juhtinud, tuleneb õiguskantsleri pädevusest, mis on kindlaks määratud põhiseaduse ja seadusega. Esiteks peab õiguskantsler järelevalvet seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohaliku omavalitsuse õigustloovate aktide Eesti Vabariigi põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle. Teiseks on igaühel õigus pöörduda oma õiguste kaitseks õiguskantsleri poole taotlusega kontrollida, kas riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või organ, avalik-õiguslik juriidiline isik või avalikku ülesannet täitev füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik järgib põhiõiguste ja vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava. Seega on põhiseadusest ja seadusest tulenevalt õiguskantsleri ülesanne nii põhiseaduslikkuse järelevalve kui ka isikute põhiõiguste ja vabaduste kaitse. Järelikult, pädevusest tulenevalt ei pea õiguskantsler järelevalvet Vabariigi Valitsuse liikme mittetulundusühingu juhtorganisse ja sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogusse kuulumise ega tema töö tasustamise seaduslikkuse üle. Vastus teisele küsimusele. Vabariigi Valitsuse liikme mittetulundusühingu juhtorganis ja sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogus töötamise eest saadud tasu määramise õiguslikuks aluseks oli rahandusministri 23. detsembri 2002. aasta määrus nr 150 "Riigi osalusega äriühingu ja sihtasutuse nõukogu liikmete töö tasustamise kord ja piirmäärad". Selle määruse §-s 2 sätestatakse tasu piirmäärad ja §-s 3 tasu suuruse määramine. Sihtasutuse nõukogu esimehele ja liikmetele määrab tasu suuruse asutajaõigusi teostavat ministeeriumi või maavalitsust juhtiv minister või maavanem, lähtudes

käesoleva korra §-s 2 toodud piirmääradest. Määrus näeb ette, et kõigile nimetatud või valitud nõukogu liikmetele makstakse võrdset tasu. Nõukogu esimehele võib maksta suuremat tasu, lähtudes määruse §-s 2 toodud piirmääradest. Rahandusministri 23. detsembri 2002. aasta määrus nr 150 "Riigi osalusega äriühingu ja sihtasutuse nõukogu liikmete töö tasustamise kord ja piirmäärad" on kehtestatud riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seaduse § 8 lõigete 6 ja 7 alusel. Vabariigi Valitsuse seadus, mille § 4 lõige 3 sisaldab piirangu tasu saamise kohta, on konstitutsiooniline seadus, mis on kõrgema juriidilise jõuga kui vastavat liiki eraõiguslike või avalik-õiguslike isikute tegevust reguleerivad seadused. Vabariigi Valitsuse seaduse § 4 lõige 3 on ühetähenduslik, kuid riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus võimaldas nõukogu esimehe ja liikme tasu osas mitmesugust tõlgendamist. Ülalmainitud tulenevalt leidsin vastuses peaministri pöördumisele, et lisaks seaduse täpsustamisele tuleks põhiseaduse § 99 ning Vabariigi Valitsuse seaduse § 4 lõike 3 vastavuse aspektist läbi vaadata ka rahandusministri 23. detsembri 2002. aasta määrus nr 150 "Riigi osalusega äriühingu ja sihtasutuse nõukogu liikmete töö tasustamise kord ja piirmäärad". Käesolevaks ajaks on määrus läbi vaadatud ja rahandusministri 3. veebruari 2004. aasta määrusega nr 20 täiendati rahandusministri 23. detsembri 2002. aasta määrust nr 150 § 3 lõikega 4, mille kohaselt tasu ei määrata ega maksta Vabariigi Valitsuse seaduse § 4 lõikes 3 nimetatud isikutele. Muudatus jõustus 16. veebruarist 2004. Rõhutan, et nõukogu esimehele ja liikmele tasu määramise puhul oli tegemist ministri õigusaktiga, mida keegi pole vaidlustanud. Vabariigi Valitsuse seaduse §-s 94 sätestatakse Vabariigi Valitsuse järelevalvepädevus. Vabariigi Valitsus valvab ministeeriumi, Riigikantselei ja maavalitsuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle (lõige 1). Vabariigi Valitsus tunnistab kehtetuks ministri määrusi ja käskkirju, riigisekretäri käskkirju ning maavanema korraldusi, mis ei ole vastavuses põhiseaduse ja muude seaduste ning Vabariigi Valitsuse määruste ja korraldustega (lõige 2). Seega, Vabariigi Valitsuse seadusest tulenevalt peab Vabariigi Valitsus järelevalvet konkreetse ministri poolt nõukogu esimehele või liikmele tasu määramise aktide seaduslikkuse üle. Esitatust tulenevalt ei kavatse mina õiguskantslerina Vabariigi Valitsuse liikme poolt mittetulundusühingu juhtorganist ja sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogus töötamise eest saadud tasu osas mingeid samme astuda, sest käsitletud küsimus ei kuulu õiguskantsleri pädevusse. Vastus kolmandale küsimusele. Vastavalt põhiseaduse §-s 99 sätestatule ei tohi Vabariigi Valitsuse liikmed olla üheski muus riigiametis ega kuuluda tulundusettevõtte juhatusse või nõukogusse. Põhiseaduse § 99 eesmärk on huvide konflikti ja sellega seoses tekkida võiva korruptsiooniohu vältimine. Huvide konfliktina on käsitletav olukord, kus Vabariigi Valitsuse liige üheaegselt täidab olemuselt vastandlikke ülesandeid ja taotleb vastandlikke eesmärke, mis võib põhjustada minetusi tema ametikohustuste täitmisel ja võib luua eeldused korruptsiooniks. Seega on eesmärk vältida võimalikku korruptsiooniohtlikku suhet ja korruptiivse tulu saamist, tagamaks Vabariigi Valitsuse liikme sõltumatus kooskõlas seadusega. Vabariigi Valitsuse seaduse § 4 lõike 3 kohaselt ei tohi Vabariigi Valitsuse liige olla üheski muus riigi- või kohaliku omavalitsuse ametis ega kuuluda tulundusettevõtte juhatusse või nõukogusse, tegutseda ettevõtjana, töötada ühelgi teisel tasustataval ametikohal, välja arvatud teaduslik ja pedagoogiline töö. Vastavalt Vabariigi Valitsuse seaduse § 55 lõikele 3 ei või kantsler olla üheski muus riigi- ega omavalitsusametis ega kuuluda tulundusettevõtte alaliselt tegutsevasse juht-, kontroll- või revisjoniorganisse. Sama seaduse § 56 lõike 5 kohaselt ei või asestantsler olla üheski muus riigi- ega omavalitsusametis ega kuuluda tulundusettevõtte alaliselt tegutsevasse juht-, kontroll- või revisjoniorganisse. Austatud arupärijad! Seega võib öelda, et Vabariigi Valitsuse liikmele kehtestatud piirang on laiem kui Vabariigi Valitsuse seaduses kantsleritele ja asestantsleritele kehtestatud piirang. Järelikult minu vastuses Eesti Vabariigi peaministri küsimusele antud seisukoht ei laiene ministeeriumide kantsleritele ja asestantsleritele. Aitäh! Olen valmis vastama teie küsimustele.

15:00 Esimees E. Ergma

Suur tänu, härra õiguskantsler! Palun, kas on küsimusi ettekandjale? Palun, kolleeg Tiit Mae!

15:00 T. Mae

Aitäh, proua juhataja! Härra õiguskantsler! Kas ma sain õigesti aru, et 23. detsembri 2002. aasta rahandusministri määrus on või oli vastuolus Vabariigi Valitsuse seadusega?

15:00 A. Jõks

Aitäh! Teie mainitud ja minu osundatud rahandusministri määrus polnud kooskõlas Vabariigi Valitsuse seadusega, sest see võimaldas ka Vabariigi Valitsuse liikmetele maksta nõukogudes osalemise eest tasu. Praeguseks on seda määrust muudetud.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Mati Kepp!

15:00 M. Kepp

Aitäh, proua juhataja! Härra õiguskantsler! Kas ma saan õigesti aru, et need küsimused, mis me teile esitasime, delegeerite te vastamiseks peaministrile?

15:00 A. Jõks

Aitäh! Ma ei ole delegeerinud ühelegi küsimusele vastamist. Ma olen vastanud nendele küsimustele, millele mul on pädevus vastata. Olen viidanud nendele, kes teie küsimustele saavad vastuseid anda.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Mart Opmann!

15:00 M. Opmann

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra õiguskantsler! Kas teil on andmeid, mis olukord praegu tegelikult valitseb riigiametnike osalemisel erinevate mittetulundusühingute juhtorganites, kas siis juhatustes või nõukogudes või sihtasutuste nõukogudes osalemises või üldse avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogudes osalemisel? Kui laialdane on see praegu, aastal 2004?

15:00 A. Jõks

Aitäh! Austatud arupärija! Kuna minu pädevusse ei kuulu hinnata, mis alustel ministeeriumide kantslerid ja asestantsid erinevatesse nõukogudesse kuuluvad, siis ei ole ma seda analüüsi teinud. Seetõttu ei oska ma sellele küsimusele vastata.

15:00 Esimees E. Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

15:00 M. Tuus

Aitäh! Lugupeetud härra õiguskantsler! Kuivõrd vastuolus on teie meelest väljend "polnud kooskõlas" väljendiga "oli vastuolus" või "on vastuolus"?

15:00 A. Jõks

Aitäh! Sellele küsimusele vastamiseks võiks teha pikema põhiseadusliku või õigusliku ekskursi. Kuid väited "on vastuolus põhiseadusega" või "ei ole kooskõlas põhiseadusega" on tegelikult rõhuasetuse küsimused ja õiguslikud tagajärjed on neil ühesugused.

15:00 Esimees E. Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra õiguskantsler! Palun, kas kolleegid soovivad alustada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

6. 15:00 Arupärimine elektrituru ja energeetika arengu kohta (elektrituru avanemine ning sellega kaasnev elektri hinna tõus)

15:00 Esimees E. Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Ain Seppiku, Evelyn Sepa, Jaanus Marrandi, Arnold Kimberi, Värner Lootsmanni, Marika Tuusi, Jüri _ehovtsovi, Kaarel Pürgi, Sven Mikseri, Liina Tõnissoni, Harri

Õunapuu ja Küllo Arjaka k.a 25. veebruaril esitatud arupärimine elektrituru ja energeetika arengu kohta. Palun ettekandjaks kolleeg Liina Tõnisson!

15:00 L. Tõnisson

Lugupeetud proua eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Meie arupärimine, mille me esitasime 25. veebruaril, seega peaaegu kuu aega tagasi, on tänaseks tsipa vananenud, sest lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniminister teeb väga tihti uusi avaldusi. Tema mõttelõngale ei jõua mina või õigemini meie Keskerakonnas arupärimistega lihtsalt järele. Suhteliselt kiiresti muutuvad seisukohad, muutuvad arusaamad. Nii et kui teile tänane arupärimine tundub veidi vananenuna, siis andke endale aru, et põhjuseks ei ole meie vanameelne mõtlemine, vaid olukord oli nii 25. veebruaril aastal 2004. Tol hetkel oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi meelisteemaks elektrituru avamine. Seisukoht oli, et elektriturg tuleks avada kiiremini, kui me Euroopa Liiduga liitumise lepingutes kokku leppisime, sest konkurentsi tekitamine igasugusel turul on edasiviiv jõud. Hiljem küll selgus ning majandus- ja kommunikatsiooniminister möönis, et nii varajane avamine siiski vist ei ole otstarbekas ega võib-olla ka võimalik. Mul on väga hea meel, et ta selle tõdemuseni jõudis. Meil Keskerakonna fraktsioonis on kogu aeg olnud arusaam, et elektriturgu ei saa avada suures mahus enne, kui me oleme Narva Elektriijaamadele võetud hiigellaenu ära maksnud, sest muidu, kui suurtarbijad hakkavad näiteks Venemaa elektrit tarbima, tõuseb väiketarbijale Eesti riigis kohe elektrienergia hind. See kindlasti ei ole meie eesmärk omaette. Mulle tundub, et hoopis vastupidi. Aga kordan, et meie 25. veebruaril esitatud küsimused tulenesid tolleaegsest situatsioonist, ja tuletan teile meelde, et lugupeetud minister soovis kiiresti elektriturgu avada. Meil oli tollal küsimusi, mis kõik puudutasid turu avanemist ja ka võimalikke uusi ideid, mis võivad tekkida. Juba tolleks ajaks olid Eesti Energia nõukogu liikmed arvanud, et turu avamine on toores idee, millele peaks eelnema põhjalik analüüs ja täpsed arvutused. Ma ei tea, kas valitsus on need analüüsid ja arvutused teinud, aga tänaseks me teame, et valitsus on sellest äkkoperatsioonist loobunud. Seega usun, et oleks küllaldane, kui härra minister selgitaks meile, missugused analüüsid ja arvutused näitasid kiire avamise mitesobivust ja milline on tema arusaam, millal peaks turu avama ja mida see kaasa toob. Neljandas küsimuses püstitasime konkreetselt küsimuse, et kui turg avada näiteks tuleval aastal, kui suure hinnatõusu see toob kaasa era- ja väiketarbijatele. Kindlasti soovime me praegu jätkuvalt seda teada saada. Kuna iga hinnatõus on löök inimeste elustandardile ja teenimisvõimalustele, kulude ja tulude vahekorrale, siis soovime selgust, millised kompenseerimismehhanismid on riigil planeeritud, et hüvitada hinnatõusu, sest mis parata, me ei pea muretsema mitte üksi eratarbijate pärast, vaid me peame muret tundma ka väikeettevõtjate pärast, sest väga paljud sammud tekitavad kõhedust ka seoses ettevõtjate jätkumise võimalustega Eestimaal, eriti kui tegemist on väikeste ettevõtetega. Suur tänu!

15:00 Esimees E. Ergma

Suur tänu, kolleeg Liina Tõnisson! Palun ettekandjaks majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atoneni!

15:00 M. Atonen

Proua esimees! Head Riigikogu liikmed! Enne kui ma hakkam vastama arupärijate esitatud küsimustele, räägin võib-olla mõnest argumendist, mida ka proua Tõnisson siin välja tõi ja millele sooviksin kohe algul vastu vaielda. Kõigepealt arvan, et Eesti energeetikaturul toimuvat tuleb hinnata pidevalt aegruumis, teadmise põhjal, mitte mingite kivinenud arusaamade põhjal. Julgen kinnitada, et aastate jooksul on päris palju muutunud ja seetõttu on praegu see aeg, mil me peame Eesti energeetikas vastu võtma ka päris põhimõttelisi otsuseid. Proua Tõnisson ütles, et arupärimine esitati 25. veebruaril, ja ütles, et arupärimine võib olla natuke vananenud. Sellega tuleb kindlasti nõustuda, sest pärast seda on avalikkusest läbi käinud, ma ütlesin, Vabariigi Valitsuse plaan arutada üldse Eesti Energia kui sellise vertikaalse elektrimonopoli tulevikku, leida lahendusi, kas selline monopol Eesti energeetikaturul on ka Eesti tarbijate huvides. Täpselt nendetsamadest küsimustest lähtuvalt on tegelikult kavandatud ka Eesti energiaturu avanemise plaan. Mina ei ütles, et me kord otsustasime ja siis otsusest taganesime, sest tegelikult oleme me ikka väga selgelt otsustanud avada Eesti energiaturu varem, kui me Euroopa Liiduga läbirääkimistel kokku leppisime. Siin on väga oluline põhjus. Kõigepealt, Eesti energiaturg avaneb täielikult 2013. aasta algusest ja see on midagi muud, kui me siiani teadsime. Selleks, et turu avanemiseks valmis olla, peab riik üht-teist ette võtma. Kõigepealt, Eesti Energia peaks juba varem

olema konkurentsiga kohanenud, sest muidu võib konkurentsi teke 2013. aastast ettevõttele väga valusaks osutada. Teiseks, ma arvan, et Eesti riik ei pea mõtlema mitte ainult sellest aspektist, et me oleme Eesti Energia omanikud, vaid me peame lähtuma ka sellest, et Eestis oleks energiakandjate paljusus, et oleks ettevõtete paljusus, et eksisteeriks avatud, läbipaistev turg ja et üldse eksisteeriks turg, mida praegu minu arvates sisuliselt öelda ei saa. Aga nüüd vastuste juurde. "1. Kas Teie ei pea võimalikuks, et liigse kiirustamise tagajärjel, mida näitab selgelt ka Teie seisukoha kiire muutus elektriturul avanemise ulatuse osas, võivad Eesti elektriturul mõneks ajaks võimust võtta võimalikud spekulandid Venemaalt, kes ei suuda tagada elektrienergiaga varustamise kindlust ning kes võivad seada ohtu Eesti Vabariigi sisejulgeoleku?" Et seda teemat üldse arutada, peaks minu arvates kohe veel kord ütleva, et midagi ei ole tehtud kiirustades. Need sammud on kõik väga hästi läbi kaalutud. Julgen ikkagi meelde tuletada, et ma olen minister olnud varsti juba aasta aega. On loomulik, et minister ei istu aasta aega mitte vaikselt oma kabinetis ega unele, vaid mõtleb ja kaalub teemasid läbi. Ma arvan, et selles aegruumis on õige, et ühel hetkel hakkavad eri valdkondades tulema ka otsused, ja arvan, et aasta on küll nii pikk aeg, et minister oma otsused koos eri ametkondadega läbi jõuab kaaluda. Kõigepealt peaks võib-olla natukene vaatama, mis energia tootmises ja tarbimise struktuuris praegu toimub. 2003. aastal toodeti Eestis suurusjärgus 5,7 teravatt-tundi elektrienergiat. Igal aastal kasvab elektri tarbimine 4-6%, 2003. aastal 6%. Eesti elektritoodangust 95% tuleb praegu Narva Elektriijaamadest, kus aga tuleb igal juhul teha väga suuri investeeringuid nõudvaid uuendusteid. Tegelikult on Eesti Energia öelnud, et 2012. aastaks tuleb asendada kuni 90% olemasolevast tootmisvõimsusest. Nüüd võiks vaadata natuke laiemalt ja vaadata seda, mis sünnib naabrite juures. Läti impordib praegu 30% vajaminevast elektrist. Leedu peab 2009. aastal sulgema Ignalina aatomielektriijaama ja 2010. aastast hakkab Leedu suure tõenäosusega elektrit importima. Põhjamaades on praegu tootmisvõimsuste defitsiit ja võib öelda, et Soomes kavandatakse küll tuumajaama ehitust, aga see katab ära nende oma siseriikliku nõudluse kasvu ja väljapoole müümiseks neil elektrit ei ole. Poolaga meil praegu ühendust ei ole ja ehkki Leedu Vabariigi valitsus on meiega rääkinud sellest, et see ühendus tuleb tagada, ei ole ühendusest rääkimisel praegu siiski veel mingit reaalsust alust. Tegelikult on pilt väga selge: meil ei tule tänaste otsustega mõelda mitte ainult tänase elektriturul peale, vaid juba täna langetada sellised otsused, mille abiga me kujundame Eestis välja võimalikult stabiilse energiasektori, mis ka turukonkurentsis vastu peab ja mille abil me maandaksime ka 2010. või 2012. aastal tekkida võiva elektridefitsiidi riskid. Ma ütlen veel kord, et me ei ela mitte maailmas, kus on suur elektrienergia ülejääk, vaid ilmselt on lähiaastatel tulemas sellest päris suur puudus. Meil on väga suur risk olla selles seisus, et tegelikult elektrienergiat kuskilt saada ei olegi. Mis on need eesmärgid, mille tõttu me turu avanemist soovime varem, kui esialgu planeeritud ja Euroopa Liiduga kokku lepitud? Tegelikult on juba praegu meie turust umbes 10% avatud. Vabatarbijad on need tarbijad, kes tarbivad enam kui 40 GWh aastas. Meie tahaksime teha nii, et alandada 2006. aasta, ülejäägimise aasta algusest see piir 40 GWh-lt 20 GWh-le aastas ja 2008. aastast 10 GWh-le aastas. See on varem kui Euroopa Liiduga kokkulepitud 2008. aasta lõpp. Aga ütlen veel kord, et meil tuleb valmistuda võimalikuks tootmisvõimsuste vajaduse kasvuks. Need võimalused, mille me turu avamisega saavutame, on just nimelt selleks, et oleks võimalik 2010. või 2012. aasta paiku tekkivaid riske maandada. Julgen öelda kaks peamist eesmärki. Esiteks, pehmendada turu avamise samme, ja teiseks, anda Eesti Energia kontsernist väljas olevatele võimalikele elektritootjatele väga selge signaal, et me loome neile turutingimused. Tegelikult, kui keegi vaatab Eesti Energia dokumente, siis on väga selgelt näha, et Eesti Energia töödokumentides on keskendutud sellisele stsenaariumile, mille järgi kontsern tagab 85% ulatuses Eesti elektrienergiavajaduse rahuldamise. Meil ei ole aega oodata, vaid me peame juba nüüd astuma samme, et tarbimisvajadus ilma puudujäägita rahuldatud saaks. Küsimus oli ka importelektrist. Vaieldamatult on meie eesmärk hoida seadusandlike vahenditega ära dumpinghindadega elektri turule jõudmine. Selline turukaitse on oluline eelkõige selleks, et tagada Narva Elektriijaamade konkurentsivõime keskpikas perspektiivis. Elektrituruseaduses on sätestatud elektrienergia importija mõiste ja vastutus. Importija peab taotlema tegevusloa Energiaturu Inspeksioonilt. ETI-l on kõigiti võimalik ka näiteks keelduda dumpingelektri müügi korral elektri impordi loa andmisest. "2. Kas Teie hinnangul on otstarbekas otsustada eelnevalt ära Narva Elektriijaamades uute plokide ehitamiseks vajalike investeeringute tegemine, mis toob kaasa elektri hinna tõusu, teades samal ajal, et Eesti riiklik energeetika arengukava kinnitatakse alles pärast investeeringute tegemist, mille tulemusena võiks selguda, et tehtud investeeringud osutuvad tulutuks?" See on väga mitmetahuline küsimus. Kõigepealt ütlen, et investeeringuvajadus jaguneb kaheks. Esiteks,

investeeringud elektrivõrkudesse, teiseks, investeeringud amortiseerunud elektrijaamadesse. Mis puudutab investeeringuid ülekande- ja jaotusvõrkudesse, siis seal ei saa minu arvates üldse küsimust tekkida, sest ükskõik millises elektrijaamas, millises firmas või millisest allikast, millistest kütustest, millise asukohaga või omandivormiga jaamas või millest iganes toodetakse elektrienergiat, on selleks igal juhul vaja heas seisukorras võrke. Siin ei saa kahtlust tekkida. Sinna tuleb igal juhul investeerida ja väga kiires korras, loomulikult ka Energiaturu Inspeksiooni järelevalve all. Elektri tootmisse investeerimine on käsitletav natukene erinevalt. Siin on ühelt poolt jällegi see teema, et kui me põlevkivist elektrienergia tootmisse ei investeerime, siis me mängime sellega, et ühel hetkel ei olegi meil (kuna praegu ei ole ka alternatiive), millest elektrienergiat toota. On täiesti selge, et tuleb investeerida, aga täiesti selge on ka see, et me ei saa investeerida, arvestamata võimalikke riske turul, ja täiesti selge on, et kui ma sissejuhatuseks ütlesin, et 2013. aastast turg avaneb, siis see tähendab, et sellest hetkest tuleb igal juhul igasuguste tururiskidega arvestada. Mina olen täiesti veendunud, et Eesti Energia on nii juhatuse kui ka nõukogu tasemel neid riske ka hinnanud. Loomulikult ei ole ükski arengukava dokument iseeneses või jääv dokument. Ei saa olla, et me praegu, aastal 2004, kinnitame teatud investeeringute kava ja arvame, et see on dokument, millega võib aastakümneid töötada, arvestamata, mis vahepeal maailmas toimub. Olen täiesti kindel, et investeeringute kava tuleb aastate jooksul kindlasti pidevalt korrigeerida, ümber hinnata vastavalt sellele, mis energeetikaturul toimub ja mis üldse toimub teaduses, mitte ainult energeetikaturul. On ju olemas energiakandjaid, millele loodetakse, kuid millele me praegu ei saa rajada Eesti tulevikku, aga millele võib-olla viie või seitsme aasta pärast Eesti energeetika tuleviku rajamine võib täiesti reaalne olla. Ütlen selle punkti lõpetuseks, et soovitan väga lugeda kütuse- ja energiamajanduse pikaajalist riiklikku arengukava, sest seal on punkthaaval päris hästi välja toodud, mis on riiklikud eesmärgid, mida me soovime saavutada. "3. Kuidas suhtute Eesti Energia nõukogu liikmete hinnangusse, et elektrituru avamine on toores idee, millele peaks eelnema põhjalike analüüside ja täpsete arvutuste läbiviimine? Kas valitsusel on vastavad analüüsid ja arvutused tehtud?" Elektrituru avamist alustati Eestis juba 1990. aastate lõpus. Vist 1998. aastal jõustus energiaseadus, mis sätestas energia suurtarbija ehk praeguses mõistes vabatarbija mõiste ja nägi ette võimaluse energia müügiks turupõhiselt. Kolm minutit!

15:00 Esimees E. Ergma

Ei. Ainult 15 minutit on vastavalt kodukorrasseadusele lubatud.

15:00 M. Atonen

Okei, siis võtan minutiga kokku. Palun väga vabandust! Ütlen veel seda, et vaieldamatult oleme me aastate jooksul jälginud ka protsesse. Ütlen veel kord, et ehkki need on väga lugupeetud inimesed, ei kujunda Eesti Energia nõukogu liikmed mitte Eesti energeetikapoliitikat, vaid Eesti Energia poliitikat. Eesti riigi energeetikapoliitikat kujundavad siiski Eesti Vabariigi valitsus ja vastav ministerium. "4. Kui suurt hinnatõusu avaldaks elektrituru avanemine era- ja väiketarbijatele?" Selle koha pealt võib julgelt öelda, et meie ei näe ohtu, et elektrituru avanemine mõjutaks era- ja väiketarbijaid. Energiaturu Inspeksiooni ülesanne on kontrollida, et elektri hinna kujunemine Eesti Energias on läbipaistev ja selge. Sellist survet meie ei näe. "5. Millised on valitsuse kompenseerimismehhanismid, et hüvitada era- ja väiketarbijatele hinnatõus, mis on tingitud planeeritust varajasemast elektrituru avamisest?" Ütlen veel kord, nagu vastasin eelmisele küsimusele, et meie ei prognoosi elektrituru avamisest põhjustatud hinnatõusu era- ja väiketarbijatele ja seega ei ole ka neid mehhanisme vaja.

15:00 Esimees E. Ergma

Üks minut on läbi, härra minister! Tänan! Palun küsimused! Kolleeg Liina Tõnisson!

15:00 L. Tõnisson

Suur tänu, proua eesistuja! Lugupeetud minister! See oli suurepärane poliitiku kõne: rääkida kümme minutit asjast, mida me kõik väga ammu teame, aga mitte vastata küsimustele. Poliitiliselt suurepärane, informatiivselt nullilähedane. Te rääkisite enam-vähem seda, mida me kõik teame. Olen sunnitud küsima. Te ütlesite, et riigi poliitikat kujundab valitsus. Õige. Seda ei kujunda Eesti Energia AS. Aga mispärast me siis kõik saime teada, et elektri hind tõuseb? Te ütlesite, et hind ei tõuse, sellepärast ei ole kompensatsioon vaja. Me kõik kuulsime. Te ütlesite vist midagi valesti. Nii. Ja nüüd ma küsin: mispärast Eesti Energia planeerib kulutada 21 miljardit põlevkivielektrijaamade rekonstrueerimiseks, kui samal

ajal kehtib parlamendis 1998. aastal vastuvõetud Eesti energeetika pikaajaline arengukava? Kas seadus ei ole Eesti riigis valitsusele täitmiseks, et te lubate ühel firmal kujundada Eesti energeetikapoliitikat?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Proua Tõnisson! Üldiselt, kui küsitakse, siis on viisakas ka vastust kuulata. Te küsisite, kui suure hinnatõusu tekitaks elektrituru avanemine era- ja väiketarbijatele. Mina vastasin, et elektrituru avanemine era- ja väiketarbijatele hinnatõusu kaasa ei too. Siis te küsite, miks Eesti Energia üldse hinda tõstab. Proua Tõnisson, kogenud poliitikuna saate te ilmselt ise ka aru, et te praegu ei küsinud mitte selle alusel, mida mina vastasin, vaid küsisite seda, mida te ise tahtsite küsida. Loomulikult rääkisin ma asju, mida inimesed, kes on tahtnud lugeda, on Eesti Vabariigis ka saanud lugeda, sest energeetikaalased dokumendid ei ole Eestis salastatud. Aga minul tekkis seda arupärimist lugedes vahepeal tunne, et äkki on vaja asju meelde tuletada. See on ka vastus sellele, miks ma teatud asju, mis ka mulle tundusid väga loogilised ja lihtsad, üle kordasin. Miks investeeritakse põlevkivist elektrienergia tootmisse? Sellel on väga lihtsad põhjused. Praegu tegelikult turul keegi ei näita, millised alternatiivsed vahendid kataksid meie vajadused. On täiesti loomulik, et me ei saa öelda, et me ei investeerime olukorras, kus mingeid alternatiive ei ole. Mina julgen küll öelda, et Eesti Energia investeeringute kava iseenesest on Eesti erinevate energeetika arengukavade põhjal tehtud. Siin mingeid vastuolusid ei ole.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Janno Reiljan, palun!

15:00 J. Reiljan

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Keegi on teid viinud suurde eksitusse ja andnud teile ilmselt väga palju valeinformatsiooni, mida te siin ette kannate. Te väidate, et Energiaturu Inspeksioon nagu hoiaks väiketarbijatel ära hinnatõusu. Asi on nimelt selles, et Energiaturu Inspeksioonil ei ole ei neid võimalusi, ei neid volitusi, ei seaduslikke aluseid. Te ei räägi ju energiaturu avamisest, vaid energiaturu väikese osakese avamisest teatud tarbijatele. Seetõttu langevad ära suurtarbijad Eesti Energia tagant, oletame, et nad tarbivad näiteks Ignalina, ütleme niiviisi, dumpingenergiat. See jaam on sulgemisele määratud, seal ei ole enam investeeringuid tarvis. Kuidas te saate sellistel tingimustel väita, et Eesti Energial on võimalik teha investeeringuid, ilma et ta peaks väiketarbijatel, kes üle jäävad, kes jäävad Eesti Energia või Narva Elektriijaamade tarbijateks, elektri hinda tõstmaks? Kõigi nende kalkulatsioonide põhjal, mida ma Eesti Energia nõukogus olen näinud ja sealt välja nõudnud viimastel kuudel, võib selgelt näha, et väiketarbijatel tõuseb sellisel juhul hind järsult ...

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Küsimuse esitamise aeg on ammendatud.

15:00 J. Reiljan

... ja Energiaturu Inspeksioonil ei ole mehhanisme selle pidurdamiseks.

15:00 M. Atonen

Aitäh! Austatud härra Reiljan! Julgen teile kinnitada, et mind ei ole keegi eksiteele viinud ega segadusse ajanud. Kinnitan veel kord, et juba praegu on Eestis olukord, kus suurusjärgus 10% energiaturust on avatud. Tuletan teile meelde, et kehtiva seaduse järgi on 2009. aastast 35% Eesti energiaturust avatud. 2013. aasta algusest on ilmselt kogu energiaturg avatud. Järelikult, kui Eesti Energia oma tegevusi planeerib, siis peab ta sellega juba praegu arvestama. Minu väide on, et kui vastavalt sellelesamale kavale suudame me mõne energiatootja natuke varem kutsuda energiatootmisse investeerima, siis see tegelikult Eesti Energia käibeid arvestades era- ega väiketarbijatel hinda ei mõjuta.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Mihhail Stalnuhhin, palun!

15:00 M. Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Väga huvitav oli kuulata teie vastuseid, eriti mäletades, et mõni aasta tagasi räägiti pidevalt sellest, et elektrituru avamine toob kaasa hinnatõusu. Nüüd väidame me otse vastupidist. Aga seoses sellega on mul säärane küsimus. Te rääkisite, et pärast turu avamist kindlustavad Narva Elektriijaamad teatud hetkest 85% Eesti tarbimisest. Samas räägiti, et Soome aatomielektriijaam nähtavasti ei anna võimalusi elektrienergia impordiks, Leedul ja Lätil on oma probleemid, Ignalina suletakse, Vene sagedus meile ei kõlba jne. Kust kohast see ülejäänud 15% meie turule tuleb?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Ma veel kord siiralt tänan, sest see on väga hea küsimus selles mõttes, et see on ilmselt koht, kus peaks rohkem seletama. Võib-olla on see ka koht, kus tuleb enesekriitiliselt öelda, et ma ei ole piisavalt seletanud. Aga just seetõttu, et Eesti Energia on võtnud tegelikult eesmärgiks 85% garanteerida, ja seetõttu, et me näeme, et mujalt maailmast ei pruugi olla võimalik elektrienergiat osta, tulebki meil tagada, et Eestis tekib ka teisi tootjaid. 5% osas, muide, on meie kohustus Euroopa Liidu ees, ma võin eksida, kas aastast 2007 või 2008 tagada taastuenergiapõhine tootmine ja ülejäänud 10% osas ongi astunud need sammud, millest ma rääkisin: turu varasem avamine, nende tootjate soodustamine, kes näiteks kombiijaamade või ükskõik mis energiakandjate põhjal tekiksid Eesti turule ja võiksid pakkuda meile elektrienergiat. Aitäh veel kord küsimuse eest! See oli väga hea. Meil ongi see probleem, et meil on puudus elektrienergiast. Me näeme, et see puudus järjest kasvab. Just seetõttu tulebki luua uutele turule tulijatele võimalus.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Harri Õunapuu, palun!

15:00 H. Õunapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Eesti Energia sõlmib energia müügiks tarbijaga lepingu. See leping on tehtud monopolisti seisukohalt. Seal on sees, et 24 tundi võib kesta elektrikatkestus. Väikestest elektrikatkestustest ei räägita mitte üks raas. Ei räägita sellest, et elekter peab vastama teatud kvaliteedinõuetele. Kui pinged ikkagi langevad, siis kodumasinad ei pea vastu. Need asjad on kõik lahendamata. Minu küsimus on selline. Mismoodi, kas ja kuidas Põllumajandusministeerium üldse sellist monopoli, tegelikult on riik ju selle omanik, reguleerib? Jätame tarbijakaitsjad ja kõik need, kes siia maani midagi teinud ei ole, kõrvale. Kas sellega üldse tegeldakse?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Jälle väga hea küsimus. Meie oleme üritanud lahendada seda vähemalt osaliselt praegu vist juba Riigikogus oleva elektrituruseaduse eelnõu kaudu, mille vastuvõtmisel on meil soov päris tublisti üle vaadata ka kõik, ütleme siis, elektrienergia müümise tingimused. Näiteks see 24-tunnine võimaliku katkestuse aeg on meil plaanis viia ainult kuue tunni peale. Täpselt seesama uus elektrituruseaduse eelnõu ja sellest hiljem tulenevad seadusandlikud aktid, mida saab kehtestada minister oma määrustega, ongi need, mis tegelikult võiksid seda turgu tunduvalt paremini reguleerida. Olen täiesti nõus, et Eesti Energia on väga monopoolne ettevõtte, kes ei ole mitte alati huvitatud sellest, et tarbijale paremaid tingimusi pakkuda. See on üks põhjus, mille tõttu me oleme natukene hakanud energeetikapoliitika põhimõtteid muutma. Siit ka see jutt, et võib-olla tuleb põhivõrk üldsegi eraldada Eesti Energiast, et tekiks natukene vähem monopoolne suhtumine, tekiks reaalne konkurent energiatootjate vahel. See ei ole algul üldse lihtne. Ma saan täiesti aru, kui keegi muigab ja ütleb, et kui Eesti Energia käes on näiteks 90% ja kõigi teiste käes 10%, mis turu olemusest me räägime. Aga need on esimesed sammud. Seda teed me täpselt astume. Põllumajandusministeerium härra Tammsaare isikus on minu poole pöördunud ja rääkinud just põllumajandussektori suurtest riskidest, kui elektrit ei ole. Seetõttu me praegu ka neid ettepanekuid ministri alamaktide väljatöötamisel menetleme ja käsitleme. Ei saa nii teha, et me muudame maailma üleöö mustast valgeks. Üleminek peab olema järkjärguline, aga olen nõus, et Eesti Energia monopoolset suhtumist tuleb ka seadusandluse abil muuta.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Ain Seppik, palun!

15:00 A. Seppik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Seda oli meeliülendav kuulda, et te ei ole kabinetis aasta aega unelnud. Seda teile tõesti ette heita ei saa, kuna pigem on halb see, et te olete kõik välja öelnud, mis mõtted parajasti on pähe tulnud. Aga minu küsimus on natuke laiem. Kuidas te Keskerakonna vennaspartei liikmena üldse konkurentsi suhtute? Kord te tunnistate, et kõik turud tuleb avada, postiturg ja energiaturg, ja teinekord te ütlete, et monopolid on justkui head, et turud tuleks sulgeda. Milline on teie poliitiline seisukoht konkurentsi tervistava mõju kohta turumajandusele?

15:00 M. Atonen

Aitäh, hea Ain Seppik! Kõigepealt pean kohe ütleva, et tegelikult mõtlen ma palju-palju rohkem, kui ma välja ütlen. See on minu arvates ka loomulik. Minister peabki väga palju mõtlema. Välja ütlemine me siiski ainult selliseid asju, mille kohta me arvame, et me viime nad ka ellu. See ongi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi nägemus. Selle ministeeriumi haldusala on väga lai ja seal oleks kindlasti võimalik neli aastat olla minister nii, et suurt midagi ette ei võta. Mina võib-olla nooruse, aga võib-olla sinisilmsuse tõttu pigem näen, et minister teeb õigesti, kui ta üritab eri elualadega, mis ministeeriumi haldusalas on, ka tegelda. Et see haldusala on väga lai, siis on ka neid probleeme, millega me tegeleme, väga palju. Nüüd konkurentsist. Muide, eelmisel nädalal lasin Riigikogu raamatukogust endale välja võtta hunniku raamatuid ja kõige pealmine neist oli "Antitrust Law", mis räägib trustidevastasest tegevusest Ameerika Ühendriikides möödunud sajandil, lihtsamalt, eesti keeles öeldes, monopolidevastasest võitlusest. Ütlen täiesti siiralt, et mulle on see asi hakanud väga huvi pakkuma. Küsimus oli, kuidas ma suhtun konkurentsi. Ma suhtun konkurentsi väga hästi. Aga peab olema võimalus, et konkurents on olemas. Konkurents ei tähenda mitte seda, et me ütlemine, et kes küsib turul kõvema häälega ja rohkem, see kõvema hääle ja rohkema küsimise eest ka saab rohkem. See ei tähenda ka seda, et turul ei eksisteeri reegleid, millega asju reguleeritakse. Mis puudutab konkurentsi teatud valdkondades, kus tegelikult konkurentsi ei ole võimalik tekitada, siis kui tegu on riigile väga olulise strateegilise infrastruktuuriga ja seal ei kehti normaalse konkurentsi tingimused, siis arvan, et ei ole mingi häbiasi, kui riik teatud asjadega ise tegeleb, selmet maksta näiteks monopolistile nii palju raha, kui monopolist küsida jõuab. Kui lühidalt kokku võtta, siis ma suhtun konkurentsi väga hästi, aga ainult selle hetkeni, kuni konkurents toob kokkuhoidu. Ma esitan väga lihtsa loogika. Kui näiteks Meelis Atonen käib iga õhtu restoranis ja Tallinnas on väga palju restorane, on hea köögiga restorane, kus hind on vastuvõetav, siis konkurents toimib. Aga kui Tallinnas pannakse kõik restoranid kinni ja järele jääb üks, kus õhtusöök maksab 100 krooni ja Atonen rõõmuga maksab, siis kui omanik küsib järgmisel päeval 200 ja Atonen jälle rõõmuga maksab, ülehomme 400, edasi 800 krooni jne, siis ühel õhtul Meelis Atonen ütleb, et konkurents ei toimi enam. Ma lähen koju, ostan poest kartuleid, porgandeid, kapsast ja piima, keedan piimajuurviljasupi ja mõtlen, et parim konkurents on, kui ma saan sellega ise hakkama.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Janno Reiljanile meeldetuletuseks, et selles žanris on igaühel ainult üks küsimus. Teist küsimust ei saa esitada. Kolleeg Märt Rask, palun!

15:00 M. Rask

Aitäh! Austatud minister! Me räägime siin turu avamisest, aga äkki sa ütled, milline on sinu hinnangul see avatud turuosa suurus, kus Eesti energiatootjate hulgas hakkaks tekkima konkurents, kus näiteks suuremate linnade juurde Pärnusse, Tartusse või kuhu iganes tuleksid kombijaamad, mis konkureeriksid Narva jaamadega. Milline võiks olla avatud turuosa, võrreldes praegusega, ja kui pika aja jooksul me võiksime selleni jõuda?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Jälle väga hea küsimus. Ma arvan, et esimene eeldus avatud konkurentsi tekkimiseks on see, et me anname vihje, et alternatiivsetel tootjatel on üldse võimalus turule tulla. Küsimus ei ole mitte selles, kui suur on see turuosa, mille me oleme vabaks lasknud, vaid küsimus on pigem selles, millistel tingimustel Eesti Energia praegu põhivõrgu omajana on nõus ka teistelt tootjatelt energiat kokku ostma ja kas need tingimused on võrdsed kõigile, võrdsed ka Eesti Energiaga võrreldes. Ma arvan, et see

samm, mille me välja pakkusime - tõsta 2006. aastast avatud turu osa 15%-le, 2008. aastast 20%-le ja 2009. aastal avada juba 35% turuosa -, selline vaikne üleminek annab nendele võimalikele tootjatele, näiteks kombijaamadele, selge signaali, et neil on mõtet hakata investeerima. Usun, et 2009.-2010. aastaks võib siin tekkida nende põhjal mingi konkurentsialge, ma ütlen ikka veel "alge", sest ma seda veel reaalseks konkurentsiks ei pea. Kui me need sammud, mis me oleme praegu planeerinud, ellu viime, siis nelja-viie aasta pärast võib midagi tekkima hakata.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Vilja Savisaar, palun!

15:00 V. Savisaar

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on ajendatud teie arvamusest, et olete asunud läbi vaatama elektrienergia müügi tingimusi, ja teiseks, et te olete ministriumis kõvasti mõtlema hakanud. Äkki olete suutnud välja mõelda ka põhjused, miks Eesti Energia päevane tariif kodutarbijale on palju kõrgem kui elektrienergia põhitariif, kuigi ma ei näe mingeid olulisi lisategemisi, mida Eesti Energia peab tegema kahetariifilise süsteemi puhul. Kuni 2000. aastani püsisid põhitariif ja päevane tariif samal tasemel, siis millegipärast tõusis päevane tariif oluliselt. Millest see tuleb ja mis on need lisategemised, mida Eesti Energia peab tegema?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Ma arvan, et Eesti Energia kehtestatud elektrienergia hindade ülevaatamine kuulub Energiaturu Inspeksiooni kompetentsi. Kui teil on tõsine soov teada saada, miks selline hinnaerinevus on heaks kiidetud ja lubatud sel aastate jooksul toimida, siis arvan, et te saate kõige kompetentsema vastuse, kui küsite Energiaturu Inspeksioonilt. Ma oleksin aru saanud, miks küsimus on mulle suunatud, kui see muutus oleks aset leidnud sel ajal, kui mina minister olen olnud. Aga ma arvan, et see on toimunud tunduvalt enne seda. Arvan, et siin saalis on peale minu mõni inimene, kes omanikuna võib ju põhjendada, miks selline hinnaerinevus toimus, ja arvan, et seda võiks küsida hoopis teiste inimeste käest.

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Kaarel Pürg, palun!

15:01 K. Pürg

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! On selge, et elektritootmine oli ja on ning see kasvab tulevikus. See on kahtlemata äritegevus, mis annab kasumit ja kus pole kahjumit. Kas te võite täpsustada, millistest alternatiivsetest tootmisvõimalustest te rääkisite? Kas ei ole nii, et luuakse tingimused, et Narva Elektriyaamad oleksid vähem konkurentsivõimelised, ja siis tulevad alternatiivsed tootjad? On need Eestist, on need välismaalt? Võite te täpsustada?

15:01 M. Atonen

Aitäh! Ma ei tea, härra Pürg, millises Eesti Vabariigis teie küll elate. Minule tundub, et praegu energeetikaavalikkus siiski arvab, et Narva Elektriyaamadel on pigem sooduspositsioon. Kellelgi ei ole soovi kellegi positsiooni halvendada. Aga ma arvan, et kui Eesti riik tahab kujundada teatud turutingimusi, siis peavad need olema ühesugused nii Narva Elektriyaamadele kui ka ükskõik millisele teisele tootjale. See on täpselt see, mida me soovime. Ma ei saa küll aru, millele tuginedes või kuidas argumenteerides te väidate, justkui loodaks Narva Elektriyaamadele nüüd halvemaid tingimusi kui teistele. Minu väide on see, et siiani on pigem Narva Elektriyaamade tingimused teistest tunduvalt paremad olnud, sest kogemata on Narva Elektriyaamade omanik täpselt seesama, kes on ka põhivõrgu omanik. See on üks suur ettevõtte, kellel asjade otsustamine sisemiselt on kindlasti tunduvalt lihtsam kui ükskõik millise väljastpoolt tulnud pakkujaga läbirääkimine. Ma veel kord ütlen, et mina ei näe siin probleeme mitte Eesti Energia juhtkonna poolt, sest nemad viivad ellu seda ärimudelit ja seda, mida Eesti riigis on vist viimased kuus-seitse aastat energeetika juhtimismudelina nähtud.

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, härra minister! Rohkem Riigikogu liikmetel teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Õigus läbirääkimistel esimesena sõna võtta on arupärijate esindajal. Seega palun kõnepulti kolleeg Liina Tõnissoni!

15:01 L. Tõnisson

Lugupeetud härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Me saime härra ministri vastuseid kuulates, ma julgen küll öelda, väga vähe teada, sest nagu ma juba oma küsimuses ütlesin, enamik aega läks nende asjade seletamiseks, mille kohta meil oli juba ennegi informatsioon olemas. Me esitasime hulgaliselt häid küsimusi, nagu härra minister ütles, kuid samaväärseid vastuseid me paraku ei saanud. Mis parata, kui ei ole teadmisi, et vastata. Pean ütleva, et ka mina ei saanud oma küsimusele vastust. Võib-olla ei saanud härra minister aru, et 1998. aastal vastuvõetud Eesti energeetika pikaajaline arengukava sätestab põlevkivienergeetika vähendamise kohustuse. Niikaua kui seda kohustust ei ole muudetud, on see kohustuslik Eesti Energia AS-ile, aga eelkõige majandus- ja kommunikatsiooniministrile. Ma tean, et uut energeetikakava töötatakse välja ja selles ei ole selliseid eesmärke enam seatud. Olen valmis seda ka võib-olla aktsepteerima, kui parlament seda aktsepteerib, aga praegu on eesmärk väga selgelt välja öeldud energeetika pikaajalises arengukavas. Samal ajal räägib härra minister meile, et me peame põlevkivienergeetikat finantseerima ja sinna investeringuid tegema. Võib-olla peame. Härra minister räägib, et ümberringi tekivad, nagu seemned pärast vihma, uued alternatiivsed energiatootjad. Mina ei tea, kust see alternatiivne elektrienergia tuleb, sest Venemaa gaasi me ei saa ja Norra gaasiga läheb veel vähemalt kümme aastat. Julgen ütelda, et vähemalt mina küll ei saanud lisainformatsiooni. Rääkimata sellest, et härra minister ei mõistnud, et elektrituru avanemisest võivad kõigepealt suurtarbijad, sellepärast see turg avatakse, aga kodutarbija jaoks ei avane turg kunagi. Härra minister, kunagi ei ole kodus nii, et ühest pistikupesast saad ühe tootja elektrit ja teisest teise tootja elektrit. Seega, suurtarbijad võivad, aga väiketarbijad peavad kinni maksma kõik Narva jaamadesse tehtud investeringud, see tähendab, laenu. Kui meil on praegu kahe ploki laenu peal ja me kavatsime veel 21 miljardit sinna investeerida, siis tuleb see kõik nendes elektrijaamades toodetava elektrienergia hinnasse sisse kanda. Kui on vähem tootmist, siis on hind kõrgem, see on majandusteaduslik ABC. Niisiis on hind kõrgem väiketarbijatele, sest suurtarbijad on turu avamisest võitnud ja võtavad energiat kuskilt müstilisest kohast (Venemaalt saab odavalt küll ja võib-olla saab ka hüdroenergiat odavalt Lätist, kui Daugava kaskaad on veerohke pärast suuri talviseid lumesadusid). Nii et väiketarbija jaoks toob turu kiires korras avamine kindlasti kaasa hinnatõusu. See on peaaegu niisama selge kui aamen kirikus. Mulle tundub, et me peame selle probleemi lahkamist jätkama juba selle hilisema informatsiooni valguses, mida me oleme nüüd ajakirjandusest lugenud. Suur tänu!

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, Liina Tõnisson! Palun kõnepulti kolleeg Janno Reiljani!

15:01 J. Reiljan

Härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Eriti armas oli minul kui ülikooli õppejõul kuulda, et minister ei ole mitte ainult mõtleja, vaid koguni ka õpihimuline. Energiaturu organiseerimisel Eestis on tõesti väga palju õppimist ja ümbertegemist vajavaid küsimusi. Mul on ka hea meel, et vastusest oma küsimusele sain teada, mida minister tegelikult taotleb, ja sain aru, kus on selle, mida taotletakse, ja selle, kuidas seda tehakse, vaheline vastuolu. Tõepoolest, meil oleks tarvis, et turule tuleksid uued energiatootjad, kui nad pakuvad Narva Elektriijaamadest odavamalt elektrit. Selleks tuleb tingimused luua. Aga kui me räägime turu avanemisest hoopis teises mõttes, et turg avatakse teatud tarbijatele, suurtele, siis veidi väiksematele, siis veel väiksematele, siis ei ole see mingisugune garantii ei nendele tootjatele, täiendavatele tootjatele ega kellelegi teisele. See on, vastupidi, meie energeetika lammutamine. Niisiis, ärgem rääkigem turu avamisest selles mõttes, vaid rääkigem nii, nagu majanduslikult mõeldakse: turu avamine tähendab seda, et antakse võimalus Narva jaamadega võrdse, veelgi parem kui madalama hinnaga müüa elektrit kõigile, nendesse elektrivõrkudesse ja see läheb meie kõigi tarbimiseks. Kus tekivad seal probleemid? Eesti Energial on kohustus ja Narva Elektriijaamadel on praegu kohustus tagada miinimumvõimsus, mis Eestis tarbimise üldse garanteerib. Kui tulevad elektri pakkujad, see tähendab, kodumaised pakkujad, kes samuti sellise võimsuse garanteerivad, siis saavad nad müüa Narva jaamadega võrdsetel tingimustel. Kui jaam pakub ainult mingil perioodil, näiteks ainult talvel, kütteperioodil elektrit, see tähendab, ta ei garanteeri võimsust

selles mõttes, nagu Narva jaamad peavad garanteerima, siis kalkuleeritakse hind ümber selliselt, et oleks arvesse võetud, kui palju ta võimsust garanteerimata jätab, kui palju ta kulutused seetõttu väiksemad saavad olla ja kui palju talle seetõttu vähem makstakse, et Narva jaamad peavad tegema teistsuguseid kulutusi ja täitma teistsuguseid ülesandeid kui see hankija. Kui ostetakse importelektrit, siis tuleb täpselt samamoodi arvestada, et nad ei anna üldse mingit võimsuse garantiid. Sellisel juhul tuleb neile kehtestada eraldi maks, mis võimaldab luua selle võimsuse garantii Narva jaamades, sest nemad seda ei taga. Niisiis, turu avamine tähendab, et me laseme turule tootjad, nad pakuvad võrkudesse energiat ja kõik tarbijad, kes seal võrkudes on, saavad sellest kasu. Sellisel juhul jääks Narva jaamades tõepoolest üks, kaks, kolm lisaplokki ehitamata, teised tootjad pakuvad elektrit parematel tingimustel ja kokkuvõttes on meie tarbijad kõik saanud parema hinnaga, stabiilsemat, laiema kandepinnaga elektrit. Aga kui me avame turu selliselt, et me anname suurtarbijatele võimaluse minna kogu riigi energiavarustuse garantiidest mööda, osta näiteks importelektrit sisse ... Kõige ohtlikum oleks seda sisse osta Ignalina jaamast, sest see on sulgemisele määratud, investeeringuid ei tule enam teha, see on jääkhinnaga elekter, mida oleks tõepoolest võimalik pakkuda kaks-kolm korda odavamalt, see oleks igal juhul konkurentsivõimeline. Kui seda Ignalina elektrit on tõepoolest vaja osta, siis peab sel olema võimsuse garantiina hinnalisa, mis läheb Narva Elektri jaamadele, või muidu peavad need tarbijad, kes Ignalinast elektrit ostavad, andma garantii, et niipea, kui Eesti turul tekib elektripuudus, on nemad esimesed, kes elektrivõrgust välja lülitatakse. Nendel ei ole siis enam võimsuse garantiid. Need probleemid on tunduvalt keerulisemad, kui siin praegu küsimustest ja vastustest välja tuli. Nendele probleemidele tulebki lahendus leida. Meil on tegemist monopolettvõttega, ta peabki olema teatud mõttes monopol ja võrgud jäävadki monopoliks. See tähendab, et me peame seadusandlikult reguleerima, et ta ei saaks tarbijale liiga teha. Praegu töötab Energiaturu Inspektsioon selliste seaduste alusel, et tema jaoks ei ole kõige väiksematki tähtsust, kas on tegemist riikliku monopoliga või mingisuguse eraettevõttega, kes ei ole turul monopol. Tema kalkulatsioonid on täiesti ühesugused. Aga sellisel juhul, andke andeks, on riiklikul monopolil tõepoolest eelised.

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Aeg!

15:01 J. Reiljan

Aga kui riik tahab anda tarbijale eeliseid, siis tuleb talle anda ka garantiid. Ma loodan, et see küsimuste-vastuste voor võimaldab seda diskussiooni sisuliselt arendada. Me saame teada, mis probleemid Eesti energiaturul vajavad tegelikult lahendamist, mitte et me püüame lahendada suurtootjate probleeme ja jätame väiketarbijat, nagu öeldakse, hädasse. Aitäh!

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

15:01 M. Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mind ajendas siia tulema väide, mis on kõlanud otse ja ka viitena, et energiaturg avatakse selle jaoks, et Eesti Energiale sisse sõita. Tegelikult arvan ma hoopiski teistpidi. Nagu kunagi Ameerikas räägiti: mis on hea General Motorsi jaoks, see on hea Ameerika jaoks. Meil on sama lause võimalik sõnastada järgmiselt: mis on hea Eesti Energia jaoks, see on hea Eesti jaoks. Tõmban sellise paralleeli. Milleks seda avatud turgu vaja on? Siis on lihtsalt palju kergem hinda tõsta. Üks kord olen ma siit puldist seda näidet juba toonud. Nimelt, Narva Elektri jaamad, kes toodab ka soojust ja on selles mõttes monopolist Narvas, edastas poolteist aastat tagasi Energiaturu Inspektsioonile taotluse, et hinda tõsta. See neil tol ajal ei õnnestunud. Tänavu, mõni nädal tagasi seda üritust korraldati. Meetodika, mida kasutati selleks, et põhjendada soojuse hinna tõusu, oli järgmine. See tulenes oletatavast konkurendist, kes oleks pidanud Narva turule tulema, üles ehitama oma tööstuse ja soojusvõrgud, lähtuvalt mingist alternatiivküttest. Tähendab, on vaja konkurenti, kas või oletatavat, selleks et hinda tõsta. Eesti Energial läheb täpselt samuti raskeks tõestada, et elektri hinda tuleb tõsta, kui tegelikult on enam-vähem selge, et tootmine ise on tulukas, et püsivõrgu hoidmine on ka tulukas ja ainult jaotusvõrgu kasutamine annab miinuseid. See tähendab põhimõtteliselt (sellest ei ole täna juttu olnud) selle elektrienergia topeeltsubsideerimist, mida praegu Narva Elektri jaamad toodavad, kuid on võimalik sama skeem tulevikus palju efektiivsemalt tööle panna, kui turg avada. Täna sai palju huvitavat

teada, oli palju häid küsimusi, vastuseid oli vähe, aga igal juhul on see materjal mõtlemiseks ja mitte ainult meile, see on laias laastus mõtlemismaterjal kõigile Eesti tarbijatele. Kujutan ette, et lähiajal lähevad meil siin vaidlused elektri hinna ümber palju konkreetsemaks. Võib-olla me saame kalkulasiooniga tutvuda, mõnevõrra konkreetsemaid küsimusi esitada ning konkreetsemaid vastuseid saada. Seni aga on selge, et kõik, mis praegu toimub ja toimuma hakkab, on Eesti Energia edasiseks hüvanguks. Ma ei tea, mis tarbijast lõppude lõpuks saab. Mind kui Narva otsest esindajat muidugi rõõmustab see summa, millest räägiti, 21 miljardit krooni investeeringuteks. Muidugi oleks tore, kui neid investeeringuid oleks võimaldatud realiseerida Eesti firmadel, mitte nii nagu praegu, kus töövõtja on välismaalt ja kõik alltöövõtjad on meie omad ja palgatase erineb 2,5-3 korda. Tahan lõpuks nentida, et oli lootus tänase arupärimise abil palju targemaks saada, kuid kahjuks jäid minu arvates kõik küsimused nii, nagu nad olid. Aitäh!

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, Mihhail Stalnuhhin! Läbirääkimised on lõpetatud ja ühtlasi oleme käsitlenud ära ka neljanda päevakorrapunkti.

7. 15:00 Arupärimine Lääne-Eesti saarte praamiühendusele korraldatud riigihankekonkursi kohta

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Austatud kolleegid! Hakkame käsitlema Riigikogu liikmete Olev Laanjärve, Liina Tõnissoni, Ain Seppiku, Enn Eesmaa, Mailis Repsi, Küllö Arjaka, Eldar Efendijevi, Jaanus Marrandi ja Evelyn Sepa k.a 26. veebruaril esitatud arupärimist Lääne-Eesti saarte praamiühendusele korraldatud riigihankekonkursi kohta, millele vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atonen. Ma palun kõnepulti arupärijate esindaja kolleeg Evelyn Sepa!

15:00 E. Sepp

Head kolleegid! Austatud minister! Üheksa Keskerakonna fraktsiooni liiget esitasid 26. veebruaril arupärimise, mis käsitleb praamiühendust mandri ja saarte vahel ning selle jätkamise võimalikkust. 2003. aasta 2. septembril kinnitatud käskkirjaga nr 329 kuulutati välja riigihange avalikule liiniveole reisiparvlaevadega Heltermaa-Rohuküla, Kuivastu-Virtsu ja Sõru-Triigi parvlaevaliinidel. Lääne-Eesti saarte praamiühenduse riigihankele saabus 2003. aasta 1. detsembriks teatavasti seitse pakkumist neljalt firmalt. Paraku aga ei täitnud ükski pakkuja väidetavalt riigihanke läbiviimise tingimusi ega selle lõpptulemus eeldatavaid ootusi. K.a 15. jaanuaril tunnistati majandus- ja kommunikatsiooniministri käskkirjaga Heltermaa-Rohuküla ja Kuivastu-Virtsu vahelised avaliku liiniveo riigihankepakkumised mittevastavaks pakkumiskutse tingimustele. Mittevastavus pakkumiskutse tingimustele seisnes pakkumistes esinenud lahknevustes reise arvu kuude ja nädalapäevade kaupa esitatuna. Pärast reisiparvlaevaühenduse avaliku teenuse osutaja leidmiseks väljakuulutatud riigihanke nurjunuks tunnistamist plaanis ministeerium teatavasti jätkata läbirääkimistega pakkumismenetluse pidamist parvlaevaliinidele teenindaja leidmiseks. Samas on minister meedia vahendusel kinnitanud, et kuna mandri ja saarte vahelise liiniveo riigihankekonkurss kukkus läbi, siis näeb ta peamise võimalusena, et reisiparvlaevaühendust mandri ja saarte vahel hakkaks korraldama mõni riigile kuuluv äriühing. Silmas peetakse tõenäoliselt peamiselt Tallinna Sadamat. Tulevase operaatori osaks jääks parvlaevaliinile sobivate uute laevade ehitamine ja hiljem nendega opereerimine, kuid esialgu peetakse vajalikuks kasutada ajutiselt allhanketeenust. Selline on informatsioon ajakirjanduse põhjal. Nimetatud ettepanek leidis kinnitust, kui valitsus 2004. aasta 19. veebruari valitsuskabineti nõupidamisel otsustas, et Lääne-Eesti saarte ja mandri vaheline praamiühendus tuleb 2004. aasta oktoobrist tagada riigil. Täpne ärimudel liinide teenindamiseks pidavat selguma kuu jooksul. 2004. aasta 25. veebruari Eesti Päevalehe artiklis lubab Atonen praamipiletihinna külmutada. Kinnitati, et vähemalt praeguse ministri valitsemisaja lõpuni mandri ja saarte vahelistel praamiliinidel piletihindu ei tõsteta. Samas ei ole arupärijatele teadaolevalt piletihinnad tõusnud alates 2000. aastast. Nagu nähtub sellest sissejuhatusesest, on tegemist äärmiselt vastuolulise teemakäsitlusega, mis sisaldab palju väiteid, oletusi, spekulatsioone, kuid vähe analüüsi ja arvutuslikke fakte. Siit ka meie küsimused, mida on kokku kümme. 1. Milline on praegune läbirääkimiste seis reisiparvlaevaühenduse avaliku teenuse osutaja

leidmiseks ning kas läbirääkimiste laua taha on oodatud ka need pakkujad, kes osalesid riigihankel advokaadibüroode selja taga? 2. Mis aastal tõusid ministri teadaolevalt viimati mandri ja saarte vahelistel praamiliinidel piletihinnad? 3. Ministrina olete väitnud, et on vaja ehitada uued laevad parvlaevaühenduse tagamiseks saarte ja mandri vahel. Palju kulub nende laevade ehitamiseks aega ja vahendeid ning kas need kulutused on riigieelarves planeeritud? 4. Millised turu-uuringud on tehtud, et hankida (rentida, ehitada) parvlaevaühenduseks vajalikud laevad suhteliselt piiratud aja jooksul? 5. Millal on ministril plaanis välja kuulutada riigihange uute laevade soetamiseks? 6. Kas ministri hinnangul on riigi plaan ehitada endale laevad majanduslikult efektiivne tegevus, kui Reformierakonna plaan on vähem kui kümne aastaga rajada Saaremaa püsiühendus mandriga silla või tunneli kaudu? Milline on ehitatavate laevade tasuvusaeg? 7. Miks ei ole minister välja kuulutanud riigihanget parvlaevaühenduse teenuse osutaja leidmiseks? Tulenevalt ühistranspordiseaduse § 10 lõikest 1 valitakse teenuse osutaja välja avaliku konkursi alusel, mille kohaselt peab veo tellija kuulutama välja riigihanke riigihangete seaduses sätestatud korras. 8. Kas ettepanek parvlaevaliinide opereerimise taasriigistamiseks on valitsuskalitsiooni uus põhimõtteline suund, et varem erastatud objektid tuleb uuesti riigistada? 9. Kas teie hinnangul on ettepanek parvlaevaliinide opereerimise taasriigistamiseks kooskõlas Reformierakonna vankumatute parempoolsete ning vaba turumajandust toetavate põhimõtetega? 10. Millised oleksid ministri/valitsuse võimalikud järgmised initsiatiivid varem erastatud kapitali või objektide taasriigistamiseks ka teistes tegevusvaldkondades? Peab veel ütlema, et nimetatud küsimuses on esitatud ka üks kirjalik küsimus, millele vastates minister ei ole esitanud ...

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Aeg!

15:00 E. Sepp

... informatsiooni vajalike analüüside olemasolu kohta. Aitäh!

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Suur tänu! Palun kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atoneni!

15:00 M. Atonen

Austatud härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ma ei hakka sellel teemal pikka sissejuhatust tegema, sest tean päris hästi, et tegelikult on kõigil siinsetel rahvasaadikutel väga hästi teada nii see, milline on olnud parvlaevaliikluse korraldamise lähiajalugu kahe läbiviidud konkursi näol kui ka pikemaajaline, kaugem ajalugu, kui vaadata, kuidas üldse alates 1994. aastast kogu seda teemat on menetletud. Hakkan kohe vastama konkreetsetele küsimustele. "1. Milline on praegune läbirääkimiste seis reisiparvlaevaühenduse avaliku teenuse osutaja leidmiseks ning kas läbirääkimiste laua taha on oodatud ka need pakkujad, kes osalesid riigihankel advokaadibüroode selja taga?" Rohuküla-Heltermaa ja Virtsu-Kuivastu vahelise parvlaevaühenduse korraldamise küsimused olid arutusel valitsuskabineti k. a 12. ja 19. veebruari istungitel. 19. veebruaril otsustati Vabariigi Valitsuses üksmeelselt, et Lääne-Eesti saarte ning Saaremaa, Hiiumaa ja mandri vaheline praamiühendus tagatakse alates 1. oktoobrist 2004 riigi poolt. Sõru-Triigi parvlaevaliini osas jätkuvad läbirääkimised liinilepingu sõlmimiseks Tiandra Shipping Limitediga. See on see firma, kes osales riigihankel advokaadibüroo selja taha varjununa. Minu sõnum sellele firmale on olnud, et me saame nendega lepingu sõlmimisest rääkida juhul, kui nad oma tausta avavad või annavad Eesti riigile lisagarantiisid, mida ettevõtja, kes on heade kavatsustega sellele pakkumisele tulnud, kindlasti anda suudaks. "2. Mis aastal tõusid Teile teadaolevalt viimati mandri ja saarte vahelistel praamiliinidel piletihinnad?" Praegu kehtivad praamipiletihinnad Kuivastu-Virtsu, Heltermaa-Rohuküla ja Sviby-Rohuküla parvlaevaliinidel kehtestas teede- ja sideminister 2000. aastal ja neid tariife aegade jooksul muudetud ei ole. Vahepeal on tariife küll ümber korraldatud, viidud nad kooskõlla uue kehtima hakanud ühistranspordiseadusega. Aga ma ei teagi, miks seda on küsitud, sest ma ei ole kuskil väitnud, et hindu on mõnel viimasel aastal tõstetud. Pigem olen ma vastuseks sellele hirmutamisele, mida teatud poliitikud ja teatud ettevõtjad on viljelnud, et kohe hinnad tõusevad, vastanud, et ei ole plaanis hindasid tõsta. "3. Ministrina olete väitnud, et on vaja ehitada uued laevad parvlaevaühenduse tagamiseks saarte ja mandri vahel. Palju kulub nende laevade ehitamiseks aega, vahendeid ning kas vastavad rahalised kulutused on riigieelarves planeeritud?" Siin tuleb ikka aegruumil vahet teha. On täiesti selge, et kui 1. oktoobrist tuleb laevaliiklust korraldada, siis ilmselt ajutiselt tuleb

need laevad prahtida, vastava hanke on Tallinna Sadam ka välja kuulutanud. Aga uute laevade ehitamist oleme me planeerinud pikema perspektiivivaatega. Tuleb öelda, et koos projekteerimistöõde ja hankeprotseduuride ettevalmistamisega kestaks laevade ehitus hinnanguliselt kaks aastat. Laevade ehitusmaksumus sõltub päris palju nendest muutujatest, mida projekteerimise faasis välja tuuakse. Seal on hind täiesti selgelt sõltuvuses sellest, millised on tehnilised parameetrid ja millised on mereteed, mille jaoks seda laeva ehitatakse. Neid investeeringuid käesoleva aasta eelarves ei ole. Kindlasti ei ole see selle aasta eelarves ka vajalik, sest ilmselt sellel aastal laevade ehitamiseni veel ei jõuta. Riigihankel osalenud ettevõtted on mandri ja Hiiumaa vahelisele liinile sobivate laevade puhul hinnanud laevade ehitusmaksumuse suurusjärguks 140 miljonit krooni ja ehituse ajaks kümme kuud. Uute laevade ehitamisest olemegi me üldiselt rääkinud rohkem just nimelt mandri ja Hiiumaa vahelisel liinil, sest seal ei ole mingeid alternatiive näha. "4. ja 5. Millised turu-uuringud on läbi viidud, et hankida parvlaevaühenduseks vajalikud laevad suhteliselt piiratud aja jooksul? Millal on ministril plaanis välja kuulutada riigihange uute laevade soetamiseks?" Nagu ma ütlesin, otsustati veebruaril 19. päeval, et Tallinna Sadam, see tähendab riik, korraldab ise seda liiklust ja minister ei kavatse enam riigihanget välja kuulutada. AS Tallinna Sadam kavandab äriplaani koostades Saaremaa ja Hiiumaa ning mandri vahelise praamiühenduse pidamiseks vastavaid tegevusi ning korraldab ka hanked. K.a 19. märtsil kuulutas AS Tallinna Sadam välja riigihanke reisiparvlaevade prahtimiseks Virtsu-Kuivastu ning Rohuküla-Heltermaa liinidele. "6. Kas Teie hinnangul on riigi plaan ehitada endale laevad majanduslikult efektiivne tegevus, kui Reformierakonna plaan on vähem kui kümne aastaga rajada Saaremaa püsiühendus mandriga? Milline on ehitatud laevade tasuvusaeg?" Ütlen veel kord: uute laevade puhul on silmas peetud eelkõige just mandri ja Hiiumaa vahelist liiklust. Mina ei tea, et ükski Eesti erakond oleks lähema kümne aasta jooksul sinna silda ette näinud, ega ole ka ette kujutanud, et Saaremaa silla ehitamine iseenesest hiidlaste jaoks kõik mured kohe ära lahendab. Üldiselt peetakse laevade kasulikuks elueaks 40 aastat ja kindlasti sõltub see ka omaniku loodetud või nõutavast investeeringutootlusest. "7. Miks Te ei ole välja kuulutanud riigihanget parvlaevaühenduse teenuse osutaja leidmiseks, kuna ühistranspordiseaduse § 10 lõike 1 kohaselt valitakse teenuse osutaja välja avaliku konkursi alusel, mille kohaselt peab veo tellija kuulutama välja riigihanke riigihangete seaduses sätestatud korras?" See on eriti salakaval küsimus. Kõigepealt pean meelde tuletama, et riik on korraldanud Virtsu-Kuivastu ja Rohuküla-Heltermaa avalikule liiniveole reisiparvlaevadega vedaja leidmiseks kaks riigihankekonkurssi. Lisaks arupärijate nimetatud 2. septembril 2003 väljakuulutatud riigihankele nimetatud liinidele vedaja leidmiseks kuulutati riigihange välja ka 2002. aastal, kui minister oli minu eelkäija Liina Tõnisson. See hange kuulutati välja 23. detsembril 2002. Kahjuks pole kahe riigihanke tulemusel õnnestunud Virtsu-Kuivastu ja Rohuküla-Heltermaa liinidele vedajat leida. Nii et ilmselt on teie küsimuses vale eeldus. Võiks ju teada, et konkursid on välja kuulutatud. Sellest, et kahe konkursiga ei ole suudetud vedajat leida, lähtuski tegelikult valitsuskabinet oma otsuses anda Tallinna Sadamale volitus korraldada k.a oktoobrist praamiühendust. Tuletan meelde, et Vabariigi Valitsusel on ka selline kohustus: tagada liiklus sel juhul, kui näiteks konkursiga vedajat ei leita. Ütlen veel kord: minu mõttemaailma ei kuulu selline turumajandus, kus räägitakse läbi vaid ühe monopoolse pakkujaga. Mida aeg edasi, seda rohkem hakkab mulle tunduma, et ühe vedajaga läbirääkimine on väga vale. Kindlasti ei oleks selles läbirääkimises mingit tarbija või riigi huvide arvestamist. "8. Kas ettepanek parvlaevaliinide opereerimise taasriigistamiseks on valitsuskalitsiooni uus põhimõtteline suund, et varem erastatud objektid tuleb uuesti riigistada?" Siin on lausa suurepärane pärl. Kes ütles, et Eesti Vabariigis on erastatud parvlaevaliinide opereerimine? Huvitav, kes erastas, millal, kes otsustas, et sel juhul tuleks võtta vastavad sanktsioonid tarvitusele? Minu teada ei ole mingit erastamist toimunud. Parvlaevaliinide puhul ei saa rääkida varem erastatud objektide taasriigistamisest, sest taasriigistada saab vaid seda vara, mis on erastatud, aga mitte mingit teenust. Tuletan meelde, et selle teenuse osutamise õigus ühel ettevõttel koos riigi dotatsiooniga on vaid 30. septembrini 2004. Nii et mitte mingist taasriigistamisest ei ole siin põhjust rääkida. Parvlaevaliinide puhul võib varana ehk küsimuse seisukohast objektina käsitleda teenuse osutamiseks kasutatavaid laevu, kuid nimetatud objektid kuuluvad teenuse osutajale, mitte riigile. Mina ei tea, et keegi oleks neid soovinud taasriigistada. Seda enam, et enamik nendest laevadest on ostetud vabalt turult ja justkui ei olegi midagi taasriigistada. "9. Kas Teie hinnangul on ettepanek parvlaevaliinide opereerimise taasriigistamiseks kooskõlas Reformierakonna vankumatute parempoolsete ning vaba turumajandust toetavate põhimõtetega?" Tulenevalt ühistranspordiseadusest, mida eespool küsimuses tsiteeriti, on ka vastuses võimalik tsitaadina öelda, et riigil on kohustus tagada elanikele ühistransporditeenuse pakkumine vastavuses nõudlusega. Kuni pole

tekinud reaalselt konkurentsi kõnealuste liinide opereerimiseks, tuleb riigil see teenus tagada. Ütlen veel kord: Reformierakonna hinnangul, kui tegu on strateegilise infrastruktuuriga, kus on tekkimas monopolne teenuse osutamine, ei ole mitte midagi konkurentsivastast, kui riik ise teenust osutab. Tuletan meelde, et on korraldatud kaks riigihanget, üks sel ajal, kui Liina Tõnisson oli majandus- ja kommunikatsiooniminister, teine sel ajal, kui mina olen olnud majandus- ja kommunikatsiooniminister. Nende kummagi abil ei ole õnnestunud leida teenuse osutajat. Leian, et teenuse osutamine riigi omandis oleva äriühingu poolt annab objektiivse pildi saarte ja mandri vaheliseks liiniveoks vajalikest kulutustest. Arvan, et Eesti riigil on tulevikus ükskõik millist konkurssi korraldades tunduvalt parem, kui ta ka tegelikult teab, millised kulud reaalselt sellel liinil tekivad, ja teab ka täpselt, millised kohustused tal tuleb võtta ja millised kulud hüvitada. "10. Millised oleksid ministri/valitsuse võimalikud järgmised initsiatiivid varem erastatud kapitali/objektide taasriigistamiseks ka teistes tegutsemisvaldkondades?" Ma juba korra avaldasin imestust selle üle, et kellelegi küsimuse koostajatest näib, nagu oleks erastatud asja, mida ei ole kunagi erastatud. Kuna keegi praegu ei räägi ühegi objekti taasriigistamisest, siis minu arvates võiksid küsijad asja endale selgeks teha ja täpselt küsida või kui ei soovita asja endale selgeks teha, siis võiksid nad sellega mitte tegelda. Ma ütlen veel kord: mingist taasriigistamisest kogu selle tegevuse puhul rääkida ei ole võimalik ja mingeid taasriigistamisi Eesti riik vähemalt sel ajal, kui mina olen majandus- ja kommunikatsiooniminister, ka ei planeeri. Aitäh!

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, härra minister! Kolleeg Liina Tõnisson, palun!

15:00 L. Tõnisson

Suur tänu, lugupeetud härra eesistuja! Lugupeetud minister! Mulle jäi asi natuke selgusetuks. Kord te rääkisite, et meie korraldame hanke, pidades silma AS-i Tallinna Sadam, siis te rääkisite, et riik, siis te ütlesite, et ühe vedajaga läbirääkimisi ei toimu, lõpp sellisele ühe vedajaga suhtlemisele. Aga samal ajal olete te valitsuse tasandil otsustanud, et konkurentsi Eesti riigis ei toimu ja Tallinna Sadam hakkab tegelema veoteenuse osutamisega mandri ja saarte vahel. See on minu arusaamade järgi räige konkurentsi eiramine. Kuidas tohtisite teie otsustada, et äriühing Tallinna Sadam on maailma kõige parem äriühing, kes peab seda teenust osutama? Ühistranspordiseaduse kohaselt olete te kohustatud ...

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Aeg!

15:00 L. Tõnisson

... riigihankeid niikaua välja kuulutama, kuni te leiate lahenduse.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Aeg!

15:00 L. Tõnisson

Et minu esimene hange ei õnnestunud ja teine, teie oma, ei õnnestunud, ei tähenda veel seda, et teie võite seadust rikkuda. Palun öelge, miks te otsustasite, et Tallinna Sadam on parim teenuse pakkuja ...

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Palun ajast kinni pidada!

15:00 L. Tõnisson

... ja eirasite kõiki teisi!

15:00 M. Atonen

Aitäh, proua Liina Tõnisson! Väga raske on dialoogi pidada, kui üks pool ei kuula. Ma saan aru, et te ei taha kuulata, et teil on selles asjas oma seisukoht. Ma ilmselt isegi austan seda, et teil on oma seisukoht. Aga kui te tähele panete, siis kui ma räägin "meie", siis saan ma ilmselt rääkida kas Vabariigi Valitsusest või Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist. Ma ei tea, kas te olite arupärijate hulgas, ilmselt

olite. Küsimustes ongi osaliselt küsitud nii, et vahepeal on viidatud ühele, vahepeal teisele, ja asjad ongi erinevad. Kui ma räägin Tallinna Sadamast, siis ma räägin Tallinna Sadamast. Nüüd teine küsimus. Te räägite ühistranspordiseadusest. Ma ütlen veel kord, et ühistranspordiseaduses on olemas ka selline punkt, et riik on kohustatud korraldama reisijateveo vastavalt nõudlusele. Teie võite ju öelda, et Eesti riigi meetod peaks olema konkursside korraldamine lõpuni, kuigi üks monopoolses seisus olev ettevõtte ajab need kindlasti nurja ja lõpptulemusena jääksid reisijad alates 1. oktoobrist vist vedamata. Mina ei saa ministrina sellist, ma ei tea, teie arvates võib-olla liberaalsust, aga minu arvates korralagedust tekkida lasta. Sellepärast olemegi me asunud täitma ühistranspordiseadust just nii, et vastavalt nõudlusele peab teenus olema klientidele, tarbijatele, tagatud. Tallinna Sadam teeb seda äriplaani koostades ja mitte keegi ei riku ühistranspordiseadust, sest tarbijad saavad oma teenuse.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna! Kolleeg Harri Õunapuu, palun!

15:00 H. Õunapuu

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Kui palju dotatsioone on kulunud reisijateveo doteerimiseks, on meil teada. Minu küsimus on, kuidas mõjub praegune situatsioon järgmiste aastate riigieelarvete kujunemisele. Kas need summad, mis me peame sinna selles situatsioonis panema, mõjutavad ka riigieelarvet? Riigieelarvega seostaksin ma ka siamaani eelarvesse laekunud Tallinna Sadama dividendide määra.

15:00 M. Atonen

Aitäh! Ma olen mitu korda avalikkuse ees öelnud ja julgen seda täna veel kord kinnitada, et Eesti riigile, teenuse osutajale kui tervikule, Tallinna Sadama omanikule, ka sellele, kes maksab praegu dotatsioone, tuleb see teenus lõppkokkuvõttes odavam kui siiani. Ütlen seda täie vastutustundega. Olen täiesti veendunud, et seda teenust saab praeguses kvaliteedis ja praeguse piletihinna tasemega korraldada tunduvalt odavamalt. Ja et mingeid kahtlusi ei tekiks, luuakse Tallinna Sadamas, kui ta hakkab seda teenust osutama, omaette struktuur ning kõik kulud ja tulud on läbinähtavad. Mul ei ole midagi selle vastu, et näiteks teatud aja pärast tulla ja anda sellest siin aru, et kõik näeksid, millised kulutused on teinud Tallinna Sadam, milliseid tulusid ta on kokku korjanud, et me siis saaksime neid võrrelda nende kuludega, mida Eesti riik on kandnud seda teenust iga aasta dotatsioonina tellides. Aga olen täiesti veendunud, et teenus tuleb omanikule teenuse osutaja vaatenurgast tunduvalt odavam.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna! Kolleeg Ain Seppik, palun!

15:00 A. Seppik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma püüdsin teid kuulates välja selgitada teie tegelikku maailmavaadet ja leidsin, et te olete ilmselt monarhist, sest te ütlete riigi kohta "meie". Üks kuningas ütles: "Riik - see olen mina." Samamoodi korraldate te praamiliiklust ja peate püha võitlust Saaremaa Laevakompaniiga, kuid kuskil on kahe silma vahele jäänud Vormsi saar. Seal ei ole välja kuulutatud konkurssi, keegi ei räägi, kes sinna oktoobrikuust sõitma hakkab, aga paraku lõpeb ka seal liiklus otsa, nii nagu teiste saarte puhul, oktoobrikuus. Öelge mulle, mis siis Vormsi püsiühendusest saab, ja palun ärge vastake, et see on Lääne Maavalitsuse ülesanne! Rääkige mulle riigi vastutusest.

15:00 M. Atonen

Aitäh, austatud härra Seppik! Ilmselt nagu mina, teate ka teie väga hästi, et Lääne maavanem ongi riigi kõige kõrgem võimukandja Läänemaal. Vastavalt ühistranspordiseadusele kuulutab need konkursid, mis puudutavad maakonnasiseseid liine, välja maavanem. Tõepoolest, Vormsiga ühenduse pidamine kuulus varem sellesse terviklikku paketti, mille Eesti riik oli tellinud Teede- ja Sideministeeriumi kaudu, aga eelmise aasta algul avaldas Lääne Maavalitsus soovi ise seda konkurssi korraldada. Kahjuks viivitas Lääne Maavalitsus viimase hetkeni ja pöördus meie poole oma palvetega tõesti viimasel hetkel, aga minu teada on nad tänaseks konkursi välja kuulutanud. Arvan, et nad leiavad sinna teenuse osutaja. Riigi vastutust selle teenuse puhul kannab Lääne maavanem, sest ei ole ilmselt õige arvata, et

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium jõuaks absoluutselt kõik võimalikud probleemid lahendada.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna! Kolleeg Olev Laanjärv, palun!

15:00 O. Laanjärv

Aitäh, härra eesistuja! Austatud härra minister! Küsimusi on palju. Need on päris keerulised. Te olete vastanud poliitiliselt väga hästi. Aga minu küsimus on selline. Milline on teie nägemus musta stsenaariumi puhuks ehk mis saab siis, kui AS Tallinna Sadam, kellele te olete delegeerinud valitsuse kohustuse, ei tule selle asjaga 1. oktoobriks lihtsalt toime? Kas mingi lahend on ka musta stsenaariumi puhuks?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Küsimus oli väga selge. Minu vastus on väga lihtne. Jah, meil on lahendused olemas. Kui keegi, ükskõik kas Riigikogu liige või ettevõtja Saaremaalt, muretseb selle pärast, et äkki Eesti riik ei saa hakkama, ja ta tuleb 2. oktoobril, paneb jala Eesti riigiasutuse ukse vahele ja ütleb, et tema on teatud hinna eest, mis on veel kõrgem kui praegune dotatsioon, nõus seda teenust osutama, siis julgen öelda, et seda olukorda ei teki. 1. oktoobril on ühendus mandri ja saarte vahel olemas ning inimesed, autod ja kaup saavad veetud. Arvan, muide, et Tallinna Sadam saab sellega hakkama, aga julgen kinnitada, et lisaks oleme me käivitanud veel ühe stsenaariumi juhuks, kui peaks mingeid tõrkeid ametlike hangetega tekkima. Ütlen veel kord, kuna ühes varasemas küsimuses oli viide ühistranspordiseadusele ja hankele, et kui turul tekib konkurents ja dotatsiooni ei maksta, siis ei ole mitte mingit vajadust hanke väljakuulutamiseks ja mitte keegi ei keela ka teistel teenusepakkujatel sinna sõitma tulla. Mina ütlen, et kõik reisijad, kaubad, inimesed, autod, mis iganes, saavad 1. oktoobril veetud.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna! Kolleeg Evelyn Sepp, palun!

15:00 E. Sepp

Aitäh! Nagu me teame, tasuta lõunaid ei ole olemas. See on suurepärane väide, et piletihinnad tulevikus tõusma ei hakka. Selle üle rõõmustan mina koos kõigi nende inimestega, kes iga päev mandri ja saarte vahel sõitma hakkavad. Mida see aga majanduslikult kaasa toob, eriti olukorras, kus on teada, et paljude komponentide hinnad, millest see hinnakujundus sõltub, vaieldamatult tõusevad? Teie püüate meid veenda selles, et kindlasti ei halvene teenuse kvaliteet, et teenuse osutamine läheb riigile oluliselt odavamaks. Mina oma kirjalikus küsimuses muu hulgas küsisin, millele teie väited toetuvad, ütlesin, et sooviksin näha selliseid majanduslikke analüüse, et saaks kontrollida, kas minister on oma väidetes kompetentne. Neid te loomulikult ei esitanud. Ehk te tutvustaksite siis neid analüüse meile siin saalis praegu?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Arvan, et ma andsin väga piisava selgituse, kui ütlesin, et teatud aja pärast on võimalik selle struktuuriüksuse raamatupidamiskulud ja -tulud hinnata ja näha, mida see Eesti riigile maksma läheb, ning võrrelda sellega, millised need kulud on praegusel teenuse osutajal olnud. Ma teen mõne vihje, et te saaksite aru, mis maailmast me räägime. Näiteks, kui te ütlete, et tasuta lõunaid ei ole olemas, siis see on täiesti õige, aga kas te teate, millised hinnad on kasvanud aastate jooksul järgmiselt: 1996. aastal 17% (ma võin teile selle tabeli pärast anda, ei ole mõtet üles kirjutada, siis ei tule ka eksimusi), 1997. aastal 36%, 1998. aastal 30%, 1999. aastal 12%, 2000. aastal 9%, 2001. aastal 22%, 2002. aastal 16%, 2003. aastal 14%? Kas te teate, milliste kaupade hinnad on sellises tempos kasvanud? Kui elektri hind oleks sellises tempos kasvanud, mida me siis räägiksime? Või näiteks järgmine rida: 1995. aastal 12%, 1996. aastal 110%, 1998. aastal 7%, 1999. aastal 12%, 2000. aastal 9%, 2001. aastal 22%, 2002. aastal 16%, 2003. aastal 14%. Mis te arvate, mis kasvud need olid? Esimene rida, mille ma ette lugesin, oli piletitulu kasv firmal, kes iga aasta on justkui saanud sellest järjest lisakasu. Aga teine rida ei olnud mitte see, kui palju selle võrra dotatsioon oleks vähenenud, vaid teine rida oli see, kui palju

samadel aastatel kasvas dotatsioon. Kui keegi ütleb mulle need muutujad näiteks kütuse hinna puhul, kas te arvate, et selles vahemikus on need näitajad nii palju muutunud? Ei ole. Ma soovitan, et tehke ise üks väike majandusanalüüs ja võrrelge, millised komponendid selle firma kuludest võiksid nii palju kasvada. Siis saate te oma küsimusele päris hea vastuse. Miks mina täna ministrina sellele ei taha vastata? Praegu koostatakse mitmes asutuses äriplaane. Üks on Tallinna Sadam ja teine on meie konkurent kuskil Saaremaal. Ma ei tea, et Saaremaa Laevakompanii oleks meile siia toonud oma äriplaani, kus me iga detaili, iga kulu, iga tulu näeksime. Ma arvan, et ei ole aus paluda ka Tallinna Sadamal, kui nad on 1. oktoobrist võrdsest turule minemas, avalikustada oma tulud või kulud.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna! Kolleeg Mark Soosaar, palun!

15:00 M. Soosaar

Lugupeetud juhataja! Hea minister! On kuidagi sümpaatne kuulda teie arvamusi, et ühendus saartega peaks olema tihe, kiire, paindlik ja riigile jõukohane. Tahan siinkohal küsida, et mispärast olete te jäänud üksikõikseks Kihnu valla taotluste ja soovide suhtes, et praamiühendus selle UNESCO maailmapärandi nimekirja võetud kogukonna ja mandri vahel oleks tihe, paindlik ja selline, nagu Kihnu vald soovib. Teatavasti on Pärnu Maavalitsus välja kuulutanud riigihanke, millega vald ei ole nõus, sest selles riigihankes ei nähta ette iga päev vähemalt kaks korda päevas lühima ühendustee katmist Kihnu ja Munalau vahel.

15:01 M. Atonen

Aitäh! Ütlen täiesti ausalt, et teatud võimekuse, kuidas ütelda, võimalused seavad omad piirid. Meie jaoks on praegu esimene prioriteet kahtlemata see probleem lahendada, mis on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi otsene kohustus - vastavalt ühistranspordiseadusele maakondadevahelise liikluse ehk suurte praamiliinide tegevuse korraldamine. Kui me saame seal korra majja ja asjad lahendatud, siis ma ei välista, et kui näiteks Lääne Maavalitsus või Pärnu Maavalitsus ei tule oma tegevusega piisavalt hästi toime, siis me vaatame üle praamiliikluse korraldamise näiteks Kihnu ja mandri, Vormsi ja mandri vahel. Täpselt samamoodi, nagu me tegelikult juba oleme natuke asunud koordineerima maavalitsuste tööd näiteks bussitranspordi korraldamisel. Me oleme avastanud, et seal ei ole alati toimunud mitte päris ausad konkurentsireeglid. Selles mõttes luban, et kui me saame 1. oktoobri probleemi lahendatud, siis me kindlasti selle ülejäänud osaga ka tegeleme. Aga me ei saa täna üleöö tekkivaid pakkumisi vaimustusega vastu võtta, me ei saa hakata nendega tegelema samal ajal, kui me teame, et enamik energiast kulub teatud teiste asjade kiires korras lahendamisele. Aga kaugemas perspektiivis ma seda üldse ei välista. Kaugemaks perspektiiviks ei pea ma mitte viit või kümnet aastat, mis oleks poliitiline hämamine, vaid pigem ikka arvestan poolt aastat ja järgmise aasta riigieelarve koostamise konteksti.

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, härra minister! Rohkem Riigikogu liikmetel küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad osaleda läbirääkimistel? Kolleeg Evelyn Sepp, kõne puldist, palun!

15:01 E. Sepp

Aitäh! Oli üsna õpetlik jälgida sõnamängu selle üle, kes on meie ja kes on riik ja kes ei ole meie, mida minister siin eelnevalt püüdis väga peenetundeliselt seletada, muiates ise, protokollis huvides, nende lausungite taustaks. Ma ei tea, et eraettevõtjatel oleks tõepoolest kohustusi oma äriplaane üksikasjalikult selgitada, küll aga on riigil üksikasjaliku selgitamise kohustus kõigi nende vahendite osas, mida ta kulutab, ja kogu selle järelevalve osas, mida ta teostab. Mina isiklikult olen pisut väsinud ja tüdinud süüdistustest, mille puhul ei suudeta esitada konkreetseid fakte. Kui riik on kulutanud raha ebaotstarbekalt, kui ta on teinud koostööd, ütleme niimoodi, selleks mitte õigustatud äriühingutega, siis ei piisa sellest, et seda ainult öeldakse, vaid siis tuleb seda ka tõestada. Teine huvitav tähelepanek ministri kõnest oli, et Tallinna Sadam hakkab osutama teenust. No vabandust väga! Kui Tallinna Sadam hakkab osutama teenust, siis millele ta korraldab riigihanget? Siis on ju selge, et see hange on juba ette ära korraldatud ja tegemist on ainult riigihanke mängimisega. Oli see lihtsalt ministri lapsus või siiski

lapsesuine ülestunnistus? Mida veel? Mina ei ole kursis vastavate andmete ja analüüsidega, olen pidanud neid vajalikuks, aga ei ole pääsenud neile ligi. Nimelt esitasin ma kirjaliku küsimuse, kus palusin ministrilt analüüsi, millele toetudes ta väidab, et hinnakujundus lähiajal hakkab olema ühe- või teistsugune. Seda ma ei saanud, kuigi eeldan, et võttes ühel või teisel moel riigile kohustusi, oleks ministri kohustus olnud selgitada, millele toetudes ta võtab kohustusi, mis võivad kesta kauem kui tema oletatav ametiaeg selles austusväärse ametis. Samas võin omalt poolt pakkuda ühe võimaliku versiooni nimetatud protsendiridade kohta, mida minister siin enne tsiteeris. Küsisin oma kirjalikus küsimuses ka ühe n-ö monopoolse ettevõtte mandri ja saarte vahel veetud sõidukite ja reisijate arvu aastate kaupa. Kui ma linnulennult hindan, siis tundub mulle, et esitatud protsendirida kattub dotatsiooni kasvu protsentidega. Suurenenud on nii üleveetavate sõidukite kui ka reisijate arv. See on aasta-aastalt oluliselt kasvanud. Näiteks 2000. aastast kuni 2003. aastani, kiire arvutuse kohaselt, suurenes üleveetavate reisijate arv Virtsu-Kuivastu liinil ligi 170 000 inimese võrra. Samas ajavahemikus kasvas üleveetavate sõidukite hulk 70 000 võrra. On ehk loogiline järeldus, et küllap see on nii riigile kui ka ettevõtjale midagi maksma läinud. Aga ma tõepoolest loodan, et minister teab, mida ta räägib, kui väidab, et riigile läheb teenus odavamaks, et nendele, kes peavad järelevalvet riigi raha kulutamise üle, muutub see teema selgemaks ja läbipaistvamaks ning et reisijatele muutub ülesõit mugavamaks ja odavamaks. Aitäh!

15:01 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, Evelyn Sepp! Rohkem kõnesoove ei ole, läbirääkimised on lõpetatud. Ühtlasi on käesolev päevakorrapunkt menetletud.

8. 15:00 Arupärimine korteriühistute olukorra kohta

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Austatud kolleegid! Viimasena hakkame käsitlema Riigikogu liikme Vilja Savisaare k.a 17. märtsil esitatud arupärimist korteriühistute olukorra kohta, millele vastab samuti majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atonen. Palun, kolleeg Vilja Savisaar!

15:00 V. Savisaar

Austatud minister, kes on lahkunud saalist! Lugupeetud kaks kolleegi! Ma esitan oma arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atonenile. Alustan sellest, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimääruse § 11 kohaselt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas muu hulgas elamumajanduse korraldamine. See on ka asjaolu, miks ma ikka aeg-ajalt olen pöördunud majandus- ja kommunikatsiooniministri poole erinevate küsimustega elamumajanduse valdkonnas. Jätakuvalt ei taha minister selle probleemiga tegelda ja unustab, et elamumajandus on põhimääruse järgi tõepoolest üks tema olulisi töövaldkondi. Seekordne arupärimine puudutab korteriühistute teemat. Minu arvates kuulub eluase inimeste põhiliste vajaduste hulka. Normaalse kvaliteediga eluaseme kättesaadavus tagab sotsiaalse stabiilsuse ühiskonnas. Aga mis juhtus meil omandireformi käigus? Omandireformi käigus domineeris endiste riigile ja omavalitsustele kuulunud eluruumides elanud üürnike motivatsioonilises käitumises eelkõige hirm kaotada senist eluaset kui kodu, mitte aga saada oma kasutuses oleva korteri omanikuks. Seetõttu on kortereluaseme omanikud tekkinud suures osas pigem juhuslikult, ilma nende isikute subjektiivsete valikuteta. Koos sellega ei ole suur osa nendest omanikest endale ka teadvustanud omaniku staatuse ja rolliga kaasnevaid kohustusi ega vastutust. Sõltumata omandireformist, on suurem osa elamutest valdavalt halvas seisundis, seda eriti soojapidavuse osas. Mitmed elamud on muutunud suurenenud ohuallikaks elanikele. Samal ajal on korterelamute elanike kirju sotsiaalse koosseisu tõttu nende elamute haldamine, valitsemine ning hooldamine raskendatud, sest maksujõulised ja -jõuetud omanikud elavad ühes elamus. Siit ka minu konkreetsed küsimused selle kohta, kuidas oleks siiski võimalik neid korterelamuid säilitada, renoveerida ja riigipoolset abi pakkuda. 1. Kas korteriühistutel on võimalik taotleda elamute renoveerimiseks toetust struktuurifondidest või teistest analoogsetest fondidest? 2. Millist lahendust te näeksite olukorras, kus korteriühistutel ei ole võimalik erinevatest fondidest toetust taotleda ja samas puuduvad ühistutel endal võimalused ulatuslikke renoveerimistöid teha?

Kolmas küsimus puudutab poliitikat laiemalt. Milline on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poliitika korteriühistute jätkusuutlikkuse tagamisel? Ma tänan!

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Suur tänu! Palun kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniminister Meelis Atoneni!

15:00 M. Atonen

Austatud härra juhataja ja neli ülejäänud lugupeetud Riigikogu liiget! Üritan vastata arupärimisele seoses elamumajanduse rahastamisega Euroopa Liidu struktuurifondide kaudu. "1. Kas korteriühistutel on võimalik taotleda elamute renoveerimiseks toetust struktuurifondidest või teistest analoogsetest fondidest?" Korteriühistutel ei ole võimalik taotleda struktuuritoetuse seaduse § 2 lõikes 1 nimetatud struktuuritoetust elamute renoveerimiseks. Struktuuritoetuse andmisel juhindutakse Euroopa Liidu õigusaktidest, millest antud kontekstis olulisemad on nõukogu määrus nr 1260/1999, millega nähakse ette üldsätted struktuurifondide kohta, ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus nr 1783/1999 Euroopa Regionaalarengu Fondi kohta. Nimetatud määrustest tulenevalt on struktuurifondid mõeldud liidu vähem arenenud piirkondade majandusliku konkurentsivõime tõstmiseks, säästva arengu tagamiseks ja uute töökohtade loomiseks. Investeeringuid elamumajandusse ei ole määruses loetletud toetatavate tegevuste hulgas ning seetõttu ei ole võimalik selles valdkonnas struktuuritoetusi anda. Seega ei ole elamumajandust käsitletud ka riiklikus arengukavas Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks - ühtses programmdokumendis 2004-2006. "2. Millist lahendust Te näeksite olukorras, kus korteriühistutel ei ole võimalik erinevatest fondidest toetust taotleda ja samas puuduvad ühistutel endil võimalused ulatuslikke renoveerimistöid teha?" Korteriühistutel on võimalik saada korterelamute rekonstrueerimiseks toetust riigilt sihtasutuse KredEx vahendusel. Eesti elamuehituse arengukava aastateks 2003-2008 üks põhieesmärke on olemasoleva elamufondi säilitamine. Korterelamute rekonstrueerimise toetust saavad riigilt taotleda nii korteri- kui ka elamuühistud kui ka korteriomanike ühised. Toetuse eesmärk on korterelamute rekonstrueerimise hoogustamine. Riik toetab 10% ulatuses enne 1990. aastat ehitatud korterelamu põhikonstruktsioonide (kande- ja piirdekonstruktsioonide) rekonstrueerimise ja rekonstrueerimisega seotud rekonstrueerimisjärgselt teostatud remonttööde ning elektrisüsteemide ja gaasipaigaldiste muutmise ja asendamisega seotud tööde maksumusest, kuid mitte rohkem kui 200 krooni korterelamu suletud netopinna ühe ruutmeetri kohta aastatel 2003-2008. Samuti saab korteri- ja elamuühistu ning korteriomanike ühisus taotleda 50% ulatuses toetust korterelamu tehnilise ülevaatuse läbiviimise maksumusest, kuid mitte rohkem kui 6000 krooni kokku korterelamu kohta. Taotlusi võtab vastu ja menetleb sihtasutus KredEx, taotlusi menetletakse laekumise järjekorras ning taotluste rahuldamise või mitterahuldamise otsustab sihtasutus KredEx. Tingimused ja nn mängureeglid on neile välja töötatud. Elamumajanduse arengukava aastateks 2003-2008 sisaldab ka klauslit, et rahastamise vajadus arengukava eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas korterelamute taastamise meetme võtmiseks, vaadatakse läbi igal aastal ja finantsplaane korrigeeritakse vastavalt arengukava rakendamisel ilmnevatele asjaoludele ja tulemustele. 2004. aastal on korterelamute rekonstrueerimise ja tehnilise ülevaatuse läbiviimiseks toetuste andmiseks korteriühistutele eraldatud KredExile 18,8 miljonit krooni. Taotluste vastuvõtt algab täna, 22. märtsil ning käesoleva aasta taotlemise tingimused avaldatakse sihtasutuse KredEx Interneti-koduleheküljel (www.kredex.ee) ning ka mitmesugustes meediaväljaannetes. Meie järgmise aasta esialgses eelarvetaotluses on elamuvaldkonna rahastamiseks kavandatud 46 miljonit krooni. See võimaldaks toetust anda natuke suuremale hulgale ühistutele, aga nagu teada, eelarveläbirääkimised kulgevad alati väga raskelt. Lisaks toetustele annab sihtasutus KredEx kooskõlas elamumajanduse arengukavaga korteriühistutele laenu tagatisi, mis aitavad ühistutel kortermajade rekonstrueerimiseks laenu võtta. Laenu tagatisega saab alandada laenu esmase sissemakse kohustust 35%-st 10%-ni. "3. Milline on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poliitika korteriühistute jätkusuutlikkuse tagamisel?" Siin peab kohe ütleva, et me peame lähtuma riigieelarve rahalistest võimalustest. Reaalsetest finantsvõimalustest tulenevalt ei ole lähiaastatel elamute renoveerimise senisest olulisemat toetamist avaliku sektori vahenditest kavandatud ja renoveerimine jääb kinnisvaraomanike endi õlgadele, välja arvatud need, ma ütleksin, pigem toetavad meetmed, millest ma enne juttu tegin. Riigipoolse elamumajandustoetuste peamine eesmärk on elanike motiveerimine koostööle ning seda ei saa käsitleda kui sotsiaaltoetust või investeeringutoetust. Oma kinnisvara eest hoolitsemine on siiski iga inimese enda kohustus ja meie meetmed on pigem mõistmisele ja teatud koostööle ärgitamise

suunaga. Küsimuses väljatoodud probleemide lahenduse võti peitub ilmselt võimalikus majanduskasvus. Kui me kasutame arupärimises toodud aadressil Paldiski mnt 26 asuva korteriühistu pöördumise sõnastust, siis peaks nentima, et meie linnad jõuavad Soome, Taani, Rootsi, Norra linnade ilule järele siis, kui Eesti majanduse produktiivsus jõuab samale tasemele nimetatud riikide majandusega, kui meie majanduse reaalkasv suurendab elanike endi võimalusi investeerida oma kodusse ja avardab seeläbi ka laenuvõimalusi. Seni, kuni ühistu liikmetel pole võimalik endil, ka mitte riigi pakutavate toetuste ja garantiide abil remonttööde eest maksta, on lahenduseks tark ja kokkuhoidlik majandamine ning piirdumine esmatähtsate töödega maja põhikonstruktsioonide säilitamiseks. Kindlasti saab teatud abi KredExi meetmetest, ka teatud koolitustoetustest. Me oleme koostöös Korteriühistute Liiduga arutanud, milliseid meetmeid võiks neid suhteliselt väikesi rahalisi võimalusi arvestades korteriühistutele veel pakkuda. Aga väga lihtne lühikokkuvõtte on see, et riik ei ole võimeline teatud kodanike kinnisvara parendama ega selleks riigieelarvest lisavahendeid andma. Meie saame ainult motiveerida ja pisut toetada uut mõtlemist. Aitäh!

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna väga, härra minister! Kolleeg Mihhail Stalnuhhin, palun!

15:00 M. Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Küsin konkreetse näite kohta. Kahekorruline maja, ehitatud 1951, kaheksa korterit. Seitsmes elavad pensionärid, selge, milline on nende sissetulek. Katus jookseb läbi ja remondieelarve ütleb, et minimaalselt 60 000 oleks remondiks vaja. Korteriühistu see ei ole. Sain ma õigesti aru, et neil on üksainus võimalus toetust saada, see on 10% remondi maksumusest, ülejäänud 54 000 peavad nad nendelt kaheksalt korterilt ja seitsmelt pensionärit saama? Kas muud võimalust ei ole?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Tõesti, riik ei lähe ega ütle: "Te olete õnnetud inimesed, me teeme teile selle ära." Te peate aru saama, et ilmselt on selliseid pensionäride majasid üle riigi tuhandeid. Kui me arvestame, kui palju neid maju võiks olla, siis kui kõigile eraldada 60 000, ei peaks Eesti riigi võimalused sellele ilmselt lihtsalt vastu. Ilmne lahendus on see, et kui see kaheksas majaelanik ei ole pensionär, vaid äkki on ta natuke noorem ja ärksam inimene, siis ta teeb kava, teeb KredExile taotluse, pöördub ka pankade poole ja võtab laenu. Ega see, et katus maksab 60 000 ja 54 000 tuleb endal välja käia, ei tähenda, et see tuleb ühekorraga välja käia, seda saab ka pikema aja peale jagada. Pangalaenudega on päris paljusid maju remonditud. Ma tean ise, et on leitud lahendusi ka nendes majades, kus valdava enamiku moodustavad kas pensionärid või teised madalama sissetulekuga perekonnad. Mulle tundub, et see number, mida te ütlesite, ei olegi nii suur, et seda probleemi ei oleks võimalik sellisel kombel lahendada. On palju traagilisemaid või palju keerulisemaid näiteid, kus ma ei oskaks mingit lahendust pakkuda.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Täna! Kolleeg Vilja Savisaar, palun!

15:00 V. Savisaar

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Te mainisite oma vastuses mulle, et olete palju aru pidanud Eesti Korteriühistute Liiduga. Siit ka minu konkreetne küsimus. Kas olete arutanud ka seda teemat (ma toon näite), et enamikus korteriühistutes on siiski mõni ühistu liige korteriühistule võlg? Te teate, et siis ei ole korteriühistul võimalik mingisugust laenu võtta. Kas te olete arutanud, on see nõue laenu saamiseks liiga range, sest kui üks ei maksa, siis see tähendab, et ka ülejäänud ei saa oma maja korda teha?

15:00 M. Atonen

See teema ei ole, muide, minu käest läbi käinud, sellisel kombel ei ole seda mulle teadvustatud. Olen oma varasemas töös kokku puutunud selliste näidetega, aga nii konkreetset näidet ei ole mulle korteriühistute esindajad esitanud. Võib-olla on nad rääkinud seda spetsialistide tasemel, aga kui te nii ütlete, siis ma kontrollin. See võib olla liiga karm piirang, sest tegelik eesmärk peaks olema, et vastutust võtma on võimeline korteriühistu, mitte iga liige eraldi.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Tänan! Kolleeg Peep Aru, palun!

15:00 P. Aru

Aitäh! Lugupeetud minister! Kas sa pead õigeks omavalitsuste rolli abi andmisel korteriühistutele? Kas sellised rikkad omavalitsused nagu Narva ja Tallinn võiksid ka mõelda pensionäride probleemide lahendamise peale korteriühistutes?

15:00 M. Atonen

Aitäh! Mul on hästi lihtne vastata, sest ma ei pea vastama mitte sõnadega, vaid saan vastata tegudega. Kui küsida korteriühistute inimestelt, kes tegelesid Valgas sellega siis, kui ma olin Valga linnapea, siis arvan, et ehkki me tihti vaidlesime, peavad nad tunnistama, et Atonen leidis ikka linnaeelarvest raha, mitte küll palju, aga kuigipalju siiski, et korteriühistute tegevust toetada. Ma ei taha öelda, et Tallinn, Narva, ükskõik milline linn, oleks võimeline kõigi korteriühistute probleeme lahendada, aga arvan, et omavalitsused saavad samamoodi süstida korteriühistute aktivistidesse ja ühistus elavatesse inimestesse natuke lootust ja natuke koosmeelt, et üldse ühiselt tegutsema hakata. Selleks ei ole teinekord väga suurt raha vaja, vaid on vaja abi ja võib-olla väikest toetavat rahasummat. Selles mõttes ma arvan, et ei maksa riigi osatähtsust siin ülehinnata ja omavalitsuste osatähtsust alahinnata.

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Suur tänu, härra minister! Küsimusi rohkem ei ole. Kas kolleegidest keegi soovib osaleda läbirääkimistel? Ei soovi. Läbirääkimisi ei avata. Seega oleme menetlenud ka meie viimase päevakorrapunkti.

9. 15:00 Vaba mikrofon**15:00 Aseesimees P. Kreitzberg**

Pärast haamrilööki on võimalus registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Kolleeg Mihhail Stalnuhhin, palun!

15:00 M. Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Tegelikult võite rahulikult saalist lahkuda, sest oma kõnega pöördun ma täna Riigikogu juhatusse poole. Tegemist on ühe pretsedendiga, mida ma ei oska teisiti nimetada. See ongi pretsedent. Eelmisel nädalal, 18. märtsil toimus Riigikogus üsna ametlik kohtumine OSCE komisari härra Ekeusega. Ta tuli Riigikogusse selleks, et saada lisainfot välismaalaste seaduse § 12 muutmise seaduse kohta. Arvata võis, kuna see seadus kutsus esile teatud poleemikat ja oli pöördumine nii õiguskantsleri kui ka presidendi poole palvega seda mitte välja kuulutada, et Euroopa nägemus sellest, kuidas me lahendasime selle probleemi, pole sugugi täpselt sama mis meil. Võis arvata, et sellest võiks tulla üsna huvitav vestlus ja probleemi arutelu. Kuid mis tegelikult juhtus? Sel ajal, kui põhiseaduskomisjoni neli esindajat ametlikult komisjoni *staffi* juuresolekul kohtusid nelja härraga OSCE-st, keda saatis üks Välisministeeriumi ametnik, läks kohtumine seda teed pidi, et see toimus algusest lõpuni inglise keeles. Riigikogu kodukorra seaduse § 158 "Asjaajamiskeel" paneb paika, et Riigikogu asjaajamiskeel on eesti keel. Ma võtsin sellest kohtumisest osa, aga mulle ei olnud kindlustatud minu põhiseaduslik õigus saada suvalises olukorras Eesti territooriumil hakkama eesti keele abil. See tundus mõnele kommentaatorile hiljem naljakas. Aga ma väidan, et sellega on loodud pretsedent, kus kõige kõrgemal tasemel, Riigikogus, mis on tegelikult meie riigi seadusandliku võimu asukoht, ei kasutata ametlikul üritusel riigikeelt, kusjuures nõupidamisest osavõtjatelt keegi ei küsinudki, kas nad soovivad mõnele teisele keelele üle minna või ei. Ma ei tee seda asja ametlikuks, ma ei hakka Riigikogu juhatusesse kirjutama avaldusi, sest pretsedent on pretsedent ja ausalt öeldes teeb see mulle isegi rõõmu, sest kui keegi kunagi tuleb Narva volikogusse norima, et ühel või teisel hetkel volikogu töö jooksul äkki keegi läheb riigikeelele üle mõnele teisele keelele ning keegi püüab seda tunnistada mingiks seadusrikkumiseks, siis on mul alati ette sööta see juhtum 18. märtsil Riigikogus, kui riigikeelt eirati. Nii et, lugupeetud Riigikogu juhatus, kui te soovite sellele tähelepanu pöörata ja kindlustada, et tulevikus

oleksid Riigikogu liikmete õigused kaitstud, siis pöörake sellele tähelepanu. Mina olen oma sõnad välja öelnud. Ma arvan, et kõige naljakam selles olukorras on, et riigikeele kaitseks Riigikogus astub välja keegi Stalnuhhin, aga mitte keegi Andres Herkel, kes on oma elukutseks muu hulgas teinud riigikeele kaitse. Aitäh!

15:00 Aseesimees P. Kreitzberg

Suur tänu, Mihhail Stalnuhhin! Tänapäevane istung on lõppenud. Istungi lõpp kell 18.29.